

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA PEDAGOGIKY A PSYCHOLOGIE

Protidrogová prevence na základních školách
Diplomová práce

České Budějovice 2012

Vypracovala: Radka Červenková

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Marta Franclová

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a pramenů uvedených v seznamu citované a použité literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. souhlasím se zveřejněním své diplomové práce ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích

.....
podpis
Radka Červenková

Poděkování:

Na tomto místě bych chtěla poděkovat zejména své vedoucí diplomové práce PhDr. Martě Franclové, za její podporu a mnoho cenných rad při vedení diplomové práce. Dále bych ráda poděkovala svým rodičům, přátelům a ostatním členům rodiny za morální podporu, zázemí a trpělivost, kterou mi věnovali během mého studia.

V neposlední řadě děkuji základním školám a žákům za ochotu při vyplňování dotazníků.

Anotace:

Diplomová práce je zaměřena na sociálně patologické jevy základních škol. Teoretická část je orientována na charakteristiku patologických jevů a hlavní důraz klade na protidrogovou prevenci na základní škole. Praktická část se zaměřuje na drogovou prevenci, zejména na deváté ročníky třech základních škol v Českých Budějovicích a okolí.

Klíčová slova: sociálně – patologické jevy, závislost, drogy, prevence, kurikulární dokumenty

Abstract:

This diploma thesis deals with social-pathological phenomena at elementary schools. The theoretical part focuses on the characteristics of pathological phenomena and puts stress on anti-drug prevention at elementary schools. The practical part deals with the drug prevention, especially in the ninth grade from three elementary schools in České Budějovice and its surroundings.

Keywords: social-pathological phenomena, drug addiction, drugs, prevention, curriculum

Obsah:

I. Úvod.....	6
II. Teoretická část.....	7
1. Sociálně patologické jevy.....	7
2. Závislosti.....	12
2.1. Příčiny vzniku drogových závislostí.....	14
3. Drogová závislost.....	16
3.1. Drogové látky a jejich historie.....	17
3.2. Rozdělení drog.....	18
3.3. Přehled některých zneužívaných drog.....	18
4. Prevence v kurikulárních dokumentech.....	23
4.1. Bílá kniha.....	23
4.2. RVP.....	25
5. Protidrogová prevence na ZŠ.....	28
5.1. Teorie prevence.....	28
5.2. Výchovný poradce, drogový preventista, školní psycholog.....	30
5.3. Minimální preventivní program.....	32
III. Praktická část.....	35
1. Cíl práce.....	35
1.1. Metody výzkumu.....	35
1.2. Výzkumný vzorek.....	35
1.3. Realizace výzkumu.....	37
2. Zpracování dat.....	37
3. Vyhodnocení.....	38
3.1. Dotazníkové šetření.....	38
3.2. Srovnání výsledků jednotlivých škol.....	71
IV. Závěr.....	72
V. Literatura.....	77
VI. Přílohy.....	78

I. Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem si zvolila téma protidrogová prevence na základních školách. Toto téma mě zaujalo již při studiu oboru přírodopis-chemie a to proto, že protidrogová prevence patří mezi jeden z vedlejších oborů učitele. Žák je součástí společnosti a ve společnosti se vyskytují jevy, které je potřeba odbourávat cíleným programem, nejen ve škole, ale i blízkém okolí či rodině. Dostupnost drog bohužel v dnešní době stále narůstá a experimentální důvody neznají meze. Drogová prevence je jeden z bodů, který bych proto chtěla do předmětů zařadit a umožnit tak žákům širší pohled na tuto problematiku.

Má diplomová práce je rozdělena do dvou hlavních úseků a to praktické části, kde se snažím vysvětlit problematiku drog, jevů provázejících tento okruh a aplikace v kurikulárních dokumentech. Je zde poukázáno na některé zástupce drog, které mohou být žáky již na základní škole požívány, dále pak prevence týkající se drog, ať ve školním prostředí, tak v rodině a jejich propojení. Součástí je i minimální preventivní program.

V druhé části, praktické, se zabývám drogami a jejich znalostí u žáků, zkušenostmi na základní škole se zaměřením na druhý stupeň, konkrétně deváté ročníky. Dále je pozornost zaměřena na znalosti žáků drogové prevence, příslušné preventivní programy na určité základní škole a propojení této problematiky se školou, volným časem a rodinou.

II. Teoretická část

1. Sociálně patologické jevy

Sociálně patologické jevy jsou takové jevy, kdy dochází k porušování chování jedince, vedoucího ke změně sociálních a dále pak trestně právních norem. Je důležité tyto normy nejen znát, ale i dodržovat. Začátkem života tyto normy zajišťují rodiče, popřípadě zákonní zástupci, postupně je na úrovni autoregulace přebíráme sami. Narušené chování vede ke špatnému životnímu stylu a nežádoucímu chování. Porucha se nejčastěji projevuje špatnými sociálními vztahy.

Sociálně patologické jevy můžeme klasifikovat do 3. skupin:

1. Negativní společenské jevy: Objevují se v moderní společnosti, jsou označovány za málo nebezpečné a jsou společností tolerovány. Jako příklad si můžeme uvést rozvodovost nebo nezaměstnanost.
2. Asociální společenské jevy: Můžeme označit jako špatně přizpůsobivé chování. Sem zařadíme například vandalismus, projevy rasismu nebo šikanu.
3. Sociálně patologické jevy (v užším slova smyslu): Zcela nepřizpůsobivé chování, které má nejvyšší míru nebezpečnosti. Znásilnění, zabití nebo závislosti.

Příčiny vzniku sociálně patologických jevů jsou různého původu. Mohou být na sociální nebo biologické úrovni, které se vzájemně prolínají:

Biologická úroveň: Vzniká narušením centrální nervové soustavy a to její funkce nebo struktury. Toto znevýhodnění vzniká mnoha příčinami, jako například úraz hlavy, porodní komplikace nebo onemocnění mozku, což má za následek impulzivnost, agresivitu a jiné podobné poruchy chování.

Sociální úroveň: Jedná se především o sociální prostředí, neboť okolí, ve kterém žijeme a vyrůstáme, má velký vliv na naše chování. Nežádoucí faktory vedou k nevhodnému chování. Nejdůležitějším prostředím je rodina, kdy může dojít k těmto rizikům: — Rodiče jsou anomální osobnosti

— Rodina neplní všechny své funkce

— Neúplnost rodiny (Vágnerová, 2004)

1.1. Rozdělení sociálně patologických jevů

Záškoláctví

Agrese

Šikana

Delikvence a kriminalita

Záškoláctví: *MKN-10* dg. porucha chování socializovaná.

Dále sem zahrnujeme útky a toulky, kde tyto společné poruchy mají za následek tendenci utíkat pryč. Jde o obrannou variantu, dítě se snaží vyřešit takto své problémy, které nezvládá vhodnějším nebo adaptačním způsobem.

Některé varianty útěkového chování:

- a) Záškoláctví spojujeme především s negativním postojem ke škole. Jeho cílem je vyhnout se nepříjemnosti se spolužáky nebo nároky učitele. Je důležité zjistit, co dítě k útěku vedlo, a v jakých intervalech se opakuje. Záškoláctví je velice častým projevem školních přestupků.
- b) Reaktivní, impulzivní útky jsou většinou jednorázovou záležitostí, která se po vyřešení problému, před kterým dítě uteklo, již neopakuje. Obrana před poškozením vlastního já. Dítě se chce vrátit.
- c) Chronické útky jsou plánované a promyšlené činy, které jsou východiskem z problémů přetrvávajících delší dobu. Dítě se nechce vrátit.
- d) Toulání navazuje na útky a je naplánováno tak, že dítě opouští natrvalo svůj domov. Vyskytuje se spíše u starších jedinců, u mladších přetrvává pocit, že se o sebe nedokáže postarat. Toulání vede k získávání finančních prostředků nezákonnou cestou, jako jsou krádeže, prostituce a podobně. (Vágnerová, 2004)

Agrese: „Agresivní chování lze definovat jako porušení sociálních norem, omezující práva a poškozující živé bytosti či neživé objekty.“ (Vágnerová, 2004, s. 757)

Má charakter násilí, které může být projevono fyzicky nebo verbálně na určitou osobu, skupinu či společnost. Jako příklad můžeme uvést útok, ubližování, ničení, nadávání a podobně. Hranice mezi agresí a asertivitou (respektuje pravidla), není zcela jednoznačná.

Příčiny vzniku agresivity:

1. *Dědičnost*: Vrozené dispozice k agresivitě má ve svém podvědomí každý člověk, ale u jednotlivců jsou odlišné.
2. *Biologické předpoklady*: Jsou dány změnou ve struktuře mozku nebo jeho funkcí, ale i poškozením centrální nervové soustavy.
3. *Duševní choroba, užívání psychoaktivních látek*: Duševní choroba či vrozená porucha osobnosti může vést k násilnému chování a také užívání psychoaktivních látek jako je alkohol, který omezuje schopnost sebekontroly a má tak za následek větší sklon k agresivitě.
4. *Vliv prostředí*: Nejvýznamnějším vlivem je rodina, kdy záleží na jejím chování, napodobování, stylu výchovy a emočním přijetím dítěte. Dále pak vliv sociální skupiny, do které patříme, a její tolerance k různé míře agresivního chování. Vliv společnosti již není jen o jedinci a malých skupinách, ale o celkovém společenském klimatu.
5. *Aktuální situace*: Jako spouštěč agresivního chování může být momentální stav, ve kterém se jedinec nachází a prostředí tak působí zátěžově. Tyto situace nastávají například při nadměrném seskupení lidí na jednom místě, nepřehlednosti v dané situaci, nebo chybění určitých pravidel.

Šikana: Toto chování můžeme označit jako psychické nebo fyzické omezení či týrání jednotlivce (oběti), který z dané situace nedokáže uniknout a nemůže se vůči jednotlivci (agresor) popř. skupině (skupina agresorů) bránit.

Šikanující agresor: Takto označená osoba bývá z pravidla fyzicky nebo psychicky zdatná, která ovšem potřebuje neustálou pozornost od ostatních a má touhu se předvádět. Má sklon ubližovat ostatním, dokazovat jim svoji převahu a za toto chování se necítí být vinen. Svou oběť považuje za méněcennou, slabou a proto na ni nebere ohled.

Šikanovaná oběť: Většinou jedinec, který se nějakým způsobem odlišuje. Má velmi nízké sebevědomí, projevuje se plachostí, je zvyklý se podřizovat. (Vágnerová, 2004)

Stádia šikanování:

1. Stádium: *zrod ostrakismu*

Šikanování může vzniknout nenápadně, kázeň může být dobrá a iniciátoři nemají tak závažné sadistické sklony. V každé třídě se najde málo vlivný a oblíbený žák, který zakouší prvky šikanování, tzv. ostrakismu.

„Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen necítí dobře – je neoblíbený a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet legrácky.“ (Kolář, 2001, s. 36)

2. Stádium: *fyzická agrese a přitvrzování manipulace*

Ostrakismus může přerůst dál. Mohou k tomu vést dva důležité důvody:

a) V náročných situacích stoupá napětí a ostrakizovaní jedinci začnou sloužit jako ventil. Spolužáci si na nich ulevují od svých konfliktů.

b) V jedné třídě se sejde několik výrazných agresivních jedinců, kteří od začátku používají násilí pro uspokojení potřeb. Ochutnání toho, jak blaze se cítí při ubližování ostatním, prolomuje jejich poslední zábrany a opakují své agresivní chování.

3. Stádium: *klíčový moment – vytvoření jádra*

Pokud nedojde k zastavení v přitvrzování násilného chování, dojde k utvoření skupinky agresorů. Začnou spolupracovat a šikanovat slabší žáky, tedy oběti.

4. Stádium: *většina přijímá normy agresorů*

Činnost agresorů nadále pokračuje a narůstá, stává se nepsaným zákonem. Málo kdo se mu dokáže postavit.

5. Stádium: *totalita neboli dokonalá šikana*

Poslední stádium nemoci, kde jsou agresoři zbaveni posledních zábran, mají nutkání k neustálému ubližování slabším, není místo na soucit a vinu.

(Kolář, 2001)

Delikvence a Kriminalita:

Delikvence je označovaná jako antisociální jednání, je to porušování nejen právních, ale i společenských norem. Delikvent je provinilec ve věku od 15-18 let (kriminalita mladistvých), který páchá trestné činy, a ze zákona je trestně odpovědný s jistým omezením. Osoby mladší 15 let nejsou trestně odpovědné, pokud ale dítě ve věku mezi 12-15 lety spáchá čin, za který lze dle zákona uložit trest, může jedinec v občansko-právním řízení dostat ochrannou výchovu.

Trestná činnost dětí je dána jejich vývojem, momentem situace, prostředím a dalšími podobnými aspekty. Velice častá je delikvence ve skupině nebo se spolupachateli. (<http://www.nicm.cz/kriminalita-a-delikvence-charakteristika>)

Kriminalitu můžeme popsat jako aktivity porušující právní normy, nejde pouze o přestupky nepsaných pravidel, ale o závažnější činy. Jako příčiny vzniku kriminálního chování si můžeme uvést:

- Pohlaví – trestnou činnost páchají častěji muži.
- Věk – zde převažují mladí lidé v rozmezí adolescentního věku a mladé dospělosti.
- Vzdělání a sociální postavení – jedinci s nižším vzděláním mají větší sklony ke kriminalitě.

Prevenici kriminality můžeme rozdělit do 3 stupňů:

Primární: Orientace na celou společnost, optimalizace životních podmínek. Volnočasové aktivity pro nejširší skupinu veřejnosti. Hlavní uplatnění ve školách nebo rodinách.

Sekundární: Zaměření na rizikové jedince a skupiny se zvýšenou pravděpodobností, že se stanou pachateli nebo oběťmi trestné činnosti.

Terciární: Jedinci, u kterých probíhá kriminální chování v plné míře a je zde snaha především o neprohlubování.

2. Závislosti

Závislost:

„Závislost zpravidla přivádí postiženého člověka do tělesné, psychické a sociální bídy a vede často k předčasné smrti... Ničí důstojnost, protože narušuje sebeúctu a rozvrací akceptování takového člověka sociální sítí.“ (Vágnerová, 2004, s. 547)

Závislost (dependence) je stav vyvolaný opakovaným požitím drogy, ať přírodního nebo syntetického původu. Jde o patologický vztah mezi látkou a organismem, který vede k neustálému, opakovanému užívání, dávku je potřeba navyšovat. Postupně dochází k vyprchání účinku a následují abstinenční příznaky, droga začne řídit život, závislý člověk se stává nemocným.

Syndrom závislosti: (dependence syndrome) je silná nebo nutková touha brát psychoaktivní látku, syndrom může být přítomen pro určitou látku, skupinu látek nebo širší skupinu různých látek. (Hartl, Hartlová 2000)

Soubor psychických a somatických změn, které následují po opakovaném užití psychoaktivní látky.

Projevují se určitými příznaky dle MKN-10:

- Bažení, též *craving* je velmi silná touha nebo pocit po psychoaktivní látce. Některé projevy bažení: aktivace mozku, oslabení paměti, zhoršení postřehu, zvýšený tep, vysoké pocení a slinění.
- Neschopnost kontrolovat a ovládat sám sebe vůči užití drogy tzv. zhoršené sebeovládání (Hartl, Hartlová, 2000)

Bažení a sebeovládání má 3. možnosti:

1. možnost: Spouštěč vyvolá bažení, které zhorší sebeovládání.
2. možnost: Spouštěč vyvolá bažení, to je zvládnuté a takto poučený člověk se nadále vyhýbá i spouštěčům, zlepšuje se sebeovládání.
3. možnost: Spouštěč vyvolá bažení, to je zvládnuté, ale je podceněné působením spouštěčů, což má v budoucnu za následek vyvolání dalšího bažení a ohrožení sebeovládání. (Nešpor, 2007)

- Nárůst tolerance, tedy neustálá potřeba zvyšovat množství látky.
Zvýšená tolerance může vznikat několika příčinami: Nižší reaktivita CNS nebo rychlost odbourávání návykové látky.
- Abstinenční syndrom je reakce organismu na nedostatek látky. U každé psychoaktivní látky je různý charakter závislosti a intenzita projevu.
- Potřeba drogy je dominantní, je to nejdůležitější hodnota pro život.
- Konzumace drogy pokračuje, jedinec by chtěl přestat. Ví, že ohrožuje svůj život, ale nedokáže přestat. (Hartl, Hartlová, 2000)

Typy závislosti na psychoaktivních látkách:

- a) Somatická – stav přizpůsobení organismu na psychoaktivní látku, někdy doprovázen projevem navyšování dávky a abstinenčními příznaky.
- b) Psychická – stav, kdy máme potíže přemoci touhu po droze, a sami sebe přesvědčíme o tom, že to udělat chceme a musíme.

Vznik závislostního chování na biologické úrovni můžeme rozdělit do tří skupin:

- Genetická – Předpokladem je dědičná informace.
- Enzymová – Spojují vznik a rozvoj závislosti se změnami v působení základních enzymů.
- Dopamin – endorfinová – Úzká souvislost mezi drogovou závislostí a závislostmi, které nejsou vázané na látku. Endorfiny jsou produkovány organismem v zátěžových situacích, podobné opiátům a mají i podobný účinek. (Mühlpachr, 2009)

2.1. Příčiny vzniku drogové závislosti:

Dle Presla (1995) se na drogové závislosti podílejí tyto faktory:

1. Osobnostní charakteristiky – dědičnost: Je důležité zmínit, že neexistuje kombinace charakteristik, která by předurčovala k drogové závislosti, ale na druhá straně také neexistuje osobnost chráněná proti drogové závislosti. Náchyllost můžeme rozdělit do dvou skupin:
 - a) Osoby se zvýšenou citlivostí, zranitelností a úzkostností. Takové osoby mají problém s komunikací, neustálým sebesledováním a nadměrným očekáváním. Pro tuto skupinu je charakteristická závislost na stimulačních drogách.
 - b) Osoby extrovertní se sklonem k vysoké podrážděnosti, impulzivité a dramatizací dané situace. Takto orientované osoby mají sklon k užívání látek zařazených do skupiny opiátů.
2. Vliv prostředí – Tyto faktory patří mezi nejvýznamnější, je to vše, co nás neustále obklopuje.
 - a) Rodiče, sourozenci: Nejsilnější vliv pro rozvoj drogové závislosti. Matka má větší vliv než otec z důvodu jeho nepřítomnosti nebo udržování se v pozadí. Větší riziko je u dysfunkční rodiny.
 - b) Vrstevníci, parta: Působení oběma směry, jak kladného, tak záporného charakteru. Záleží na postoji jedince k drogám a na druhu skupiny, ve které se nachází.
 - c) Škola: Ve školním prostředí se může nacházet mnoho faktorů, které žáka ovlivní a dále ho vedou ke snaze zkusit vyřešit situaci drogami. Jako příklad můžeme uvést špatný prospěch, stres, strach z nezvládnutí učiva a nároků učitele, neoblíbenost v kolektivu a podobně.
 - d) Hromadné sdělovací prostředky: Masmédia jsou v dnešní době všude kolem nás, proto je jednoznačné, že mají velký vliv. Jejich schopnost manipulace je dlouhodobá a má sklon k opakovatelnosti. Není potom snadné odolat.
3. Přítomnost drogy a její charakteristiky – Je zřejmé, že pokud by se v našem okolí nevyskytovaly drogy, pak by ani drogová závislost nevznikala. Avšak v naší civilizaci není možné, aby takováto situace nastala. Nejdůležitějším faktorem je umět odmítnout.

Příčiny vzniku závislostí dle Vágnerové (2004):

Závislost je multifaktoriální podmíněná porucha, na které se podílejí individuální somatické a psychické vlastnosti i vlivy vnějšího okolí.

Genetické dispozice:

„ Genetické dispozice jsou považovány za etiologicky významný faktor, který může zvýšit tendenci užívat psychoaktivní látku. Není ovšem jednoznačně určeno, zda jde o komplex specifických genetických informací, podmiňující např. vznik poruchy osobnosti a s tím související potřebu nadměrného vzrušení, nebo o dědičně podmíněnou produkci určitého mediátoru, resp. změnu jeho receptorů či enzymu, který se podílí na zpracování psychoaktivní látky (např. u alkoholu je to alkoholová dehydrogenáza). Je třeba si uvědomit, že familiární výskyt závislosti může být podmíněn i pouhou nápodobou tohoto modelu chování.“ (Vágnerová, 2004, s. 550)

Biologický základ: Bez ohledu na chemické složení se na zpracování psychoaktivní látky podílí mezolimbo – kortikální systém. Chronickým užíváním látky se mění fungování některých funkcí mozku, po přerušení dodávky nastane pocit nelibosti, který stimuluje potřebu ji získat.

Psychické faktory: K užití psychoaktivních látek může vést i motivace, která vychází z individuálních potřeb jako např.:

- únik od něčeho negativního
- získání něčeho pozitivního
- sociální konformita
- emoční prožívání, způsob uvažování a hodnocení situace, faktor učení
- tendence k určitému způsobu chování

Sociální faktory: Mezi tyto faktory, které zvyšují riziko vzniku závislosti, řadíme:

- společnost (snadná dostupnost a dosažitelnost u dospívajících)
- městské prostředí (větší anonymita, větší nabídka, menší kontrola)
- rodina (obdobné rodičovské chování, dysfunkční rodina)
- sociální skupina (vliv party, přístupnost v profesi)
- nižší úroveň vzdělání (neúspěch, sociální znevýhodnění)
- sociální deprivace (nezaměstnanost, seberealizace, zázemí)

(Vágnerová, 2004)

3. Drogová závislost

Droga: „Ve farmakologii látka živočišného nebo rostlinného původu s farmakologickým účinkem. Dle E. Urbana látka, která je požívána a zneužívána pro změnu nálady, vědomí, povzbuzení či tlumení somatopsychických funkcí; ovlivňuje biochemické pochody v mozku, případně v centrální i periferní nervové soustavě, při opakovaném užívání možnost závislosti; tělesná závislost charakterizována vznikem tolerance, takže k dosažení stejného účinku je třeba brát vyšší dávku, psychická závislost se vyvíjí procesem učení, například při snižování úzkosti, vyvolávání euforie; při přerušení dávky, vznikají abstinenční příznaky, které se projevují jako nepříjemné tělesné nebo psychické pocity; psychologická závislost se mění na tělesnou při konzumaci stále větších dávek, jako například u alkoholu; naše společnost vytěsňuje fakt, že nejrozšířenější drogou je alkohol a bagatelizuje nikotin, kofein; v užším slova smyslu drogou číslo jedna v ČR je pervitin, číslo dvě heroin; každý rok v ČR přibývá tři tisíce nealkoholových toxikomanů; každý třetí student střední školy má za sebou experiment s drogami; každý sedmý člověk, který drogu okusil, se stává jejím pravidelným uživatelem, z nich většina se stanou problémovými uživateli; drogy jsou únikem od smutku, problémů, samoty a neštěstí.“ (Hartl, Hartlová, 2000, s. 123)

Fáze drogové závislosti:

1. Fáze experimentální:

- Občasné užívání.
- Únik z reality.
- Snadnější zvládnutí školy.
- Snadné utajení požití drogy.
- Možnost od drogy ustoupit sám.

2. Fáze sociálního užívání:

- Víkendové užívání, které se stává pravidelnějším.
- Začátek přizpůsobování se droze.
- Zhoršuje se prospěch, vztahy a docházka.
- Potřeba odborné pomoci.

3. Fáze pravidelného užívání:

- Ztráta kontroly nad užitím drogy.

- Původní pravidla užívání jsou neustále porušována.
- Velké problémy (rodinné, finanční, školní) a konflikty.
- Odborná pomoc nezbytně nutná.

4. Fáze návykového užívání:

- Narkoman na plný úvazek.
- Jedinec nevnímá realitu, ztrácí veškerý kontakt s okolím.
- Dlouhodobá a náročná léčba. (<http://toxi-k.wz.cz/drogy/zavisl.htm>)

3.1 Drogy a jejich historie

Návykové látky zahrnují rozmanité množství chemických látek a sloučenin, které záměrným užíváním působí na lidský organismus a vedou k dosažení určitých účinků. Některé látky slouží k léčbě nemocí, jiné k vyvolání příjemných pocitů, které se označují jako drogy. Tyto látky hrály svou roli již v dávných dobách, kdy metodou pokusu a omylu postupně lidé shromažďovali informace o léčebných účincích rostlin či jiných přírodních materiálů. Původně se tyto informace sdělovaly z generace na generaci, později písemnými záznamy.

Mezi první lékopisy patří záznamy ze starověké Číny, následně Egypta. Tomuto trendu napomohlo také objevení Ameriky a dovoz „nových“ druhů jako například tabáku, který je v dnešní době používán k výrobě cigaret a je jednou z nejrozšířenějších návykových látek společně s alkoholem.

V 19. století se podařilo některé psychotropní látky izolovat z běžně dostupných rostlin, jako například r. 1804 morfin, který velice dobře napomáhá tlumit bolest, a často napomáhal i za války v polních nemocnicích. (Iversen, 2006)

3.2 Rozdělení drog:

Drogy můžeme rozdělit do 2 hlavních skupin:

1. Podle postoje společnosti:

Legální drogy: Takové drogy, které se běžně vyskytují v naší společnosti a jsou tolerovány, může na nich však také vzniknout závislost. Mezi legální drogy řadíme zejména alkohol, nikotin a kofein.

Nelegální drogy: Takové drogy, které naopak společnost zakazuje, jsou nezákonné a jejich distribuce či užívání je trestnou činností. Mezi nelegální drogy řadíme například marihuanu, extázi či heroin.

2. Podle závislosti:

Měkké: Jsou takové drogy, které nezpůsobují fyzickou závislost a s nadsázkou je můžeme označit jako bezpečnější, nehrozí riziko závislosti v tak velké míře jako u tvrdých drog. Nejčastější způsob užívání je kouření. Jako příklad můžeme uvést tabák nebo marihuanu.

Tvrdé: Označení pro tvrdé drogy mají zástupci, kteří vyvolávají mnohem silnější závislost a to zejména fyzickou. Tyto drogy lze užívat také nitrožilně, což znamená vpichem přímo do žíly. Jako zástupce můžeme uvést heroin popřípadě pervitin.
(<http://www.substitutni-lecba.cz/rozdeleni-drog>)

3.3. Přehled některých zneužívaných drog na ZŠ

Zástupci: Alkohol
Nikotin
Kofein
Marihuanu
Halucinogeny
Stimulační drogy

Alkohol: Označovaný chemicky jako etanol se sumárním vzorcem C_2H_5OH je bezbarvá organická sloučenina, zastoupená v alkoholických nápojích v různém množství, která působí na centrální nervovou soustavu. Alkohol je nejstarší užívanou a stále oblíbenou drogou, která slouží jako hypnosedativum. Krátkodobý účinek má za následek zlepšení nálady, euforické stavy nebo odstranění napětí. Při dlouhodobém a

opakovaném požívání nastává choroba, zvaná alkoholismus neboli závislost na alkoholu. (Hartl, Hartlová, 2000)

Závislost na alkoholu můžeme rozdělit do čtyř fází:

1. Fáze občanské konzumace: Období, kdy lidé pijí alkohol ve společnosti za přítomnosti svých přátel. Může nastat zvyšování denní dávky. Je potřeba si uvědomit, že alkohol není východiskem z problémů, které nechceme řešit.
2. Fáze prodromální, varovná: Zvládání stresových situací za pomoci alkoholu, kdy alkoholem posílená osoba je sebejistější a více si věří. Pro udržení tohoto stavu je potřeba stále vyššího přísunu alkoholu, stoupá tolerance. Občasná ztráta kontroly, opití a následné výpadky paměti mohou vést k závěru, že své jednání jedinec zcela neovládá.
3. Fáze kritická: Tolerance k alkoholu se stále zvyšuje, schopnost regulace pití je stále obtížnější, ztráta paměti se opakuje častěji a snaha o nápravu se snižuje. V tomto stádiu nastává závislost, kterou si však nechce daná osoba přiznat a zastává názor, že může kdykoliv přestat. Opilost je každodenním stavem, mohou nastat problémy v rodině, okolí i mezi přáteli, což vede k dalším problémům, agresivitě a změně některých osobnostních rysů.
4. Fáze terminální, období úpadku: Přísun alkoholu trvá neustále po celý den, stav opilosti nastává již po menší dávce než dříve, a to z důvodu poškození funkce jater. Problémy a konflikty narůstají. Okolí odmítá společnost a alkoholik se uzavírá do sebe, uvědomuje si, že už nedokáže sám přestat. (Vágnerová, 2004)

Nikotin: Jedovatý alkaloid se sumárním vzorcem $C_{10}H_{14}N_2$ se nachází v listech rostliny zvaná tabák (*nicotiana*), která se dále upravuje a může se do těla dostávat ve formě kouření vysušených tabákových listů, kdy při spalování přechází do plynného skupenství, vdechováním do plic a odtud velice rychle do krve. Druhým typem je žvýkání tabákových listů, což není tak účinné. Spalováním tabáku však jako vedlejší produkty vznikají karcinogenní sloučeniny, které působí na zdraví jedince. Nikotin je jedna z vysoce a rychle návykových látek. (Iversen, 2006)

Kofein: Je alkaloid obsažený v kávě nebo čaji se sumárním vzorcem $C_8H_{10}N_4O_2$, nacházející se v listech, plodech nebo semenech mnoha rostlin. Nejznámější je rostlina zvaná kávovník arabský (*Coffea arabica*). Hlavním důvodem užívání kofeinu je jeho stimulační účinek, následek udržení se v bdělém stavu a potlačení únavy. Závislost na kofeinu se nazývá kofeinismus, abstinenční příznaky zvyšují únavu, popřípadě bolest hlavy. (Hartl, Hartlová, 2000)

Tyto tři zástupce řadíme do tzv. "Trojice legálních drog", protože jsou v naší republice řazeny mezi legální drogy. Jsou snadno sehnatelné, jejich držení a požívání není trestné.

Marihuana

Označení pro listy, popřípadě květy, samičích rostlin konopí indického (*Cannabis indica*), které obsahuje tetrahydrokanabinol (THC), jako psychoaktivní látku. Nejčastější způsob používání je jako u cigaret kouřením v podobě jointů. Omamný stav představuje zpomalený tok času, kdy jedna minuta připomíná delší úsek než obvykle, a je doprovázena stavy smíchu. Ve vyšších dávkách mohou nastat halucinace a uživatel ztrácí dozor nad artikulací. Časté užívání oslabuje paměť, zhoršuje schopnost dýchacích cest a únavu. Marihuana patří k látkám, označovaným jako vstupní brána, do světa tvrdých drog. (Hartl, Hartlová, 2000)

Halucinogeny

„Obecně kterákoli z velkých skupin psychoaktivních chemických sloučenin schopných vyvolávat halucinace; látka, která mění vnímání vnitřního i vnějšího světa a je provázena sluchovými, zrakovými i tělesnými klamy; některé jsou získávány z rostlin, jako je mezkalin z kaktusů a psylocybin z hub, nebo synteticky, jako je dietylamid kyseliny lysergové, to je LSD, nebo phencyklidin, to je PCP; závislost existuje, bývá však bez tělesných odvykacích příznaků; kromě halucinací se zhoršuje schopnost rozhodování, je narušen vztah k realitě, objevuje se dezorientace, zmatenost stavy paniky; snadný vliv na duševní zdraví u citlivých labilních osob.“ (Hartl, Hartlová, 2000, s. 184)

LSD: Účinek drogy je nejasný nejen při prvním užití a každé další může mít různý průběh, i značně nepříjemný. Užití se provádí nejčastěji orálně v podobě napuštěných papírků, tabletou či ve formě želatiny. Doba působení trvá 8 – 12 hodiny. Při intoxikaci jsou brzké příznaky rozšířené zornice, rychlý puls, zhoršené sebeovládání nebo rozhodování. Jako pozdní příznaky můžeme uvést riziko psychického návyku a horší kontakt s realitou.

Psilocybin: Oblíbenost této drogy obsažené v houbě zvaná lysohlávka česká (*PsilocybeBohemica*) narůstá, přestože najít pravou lysohlávku není jednoduché. Houba se suší a konzumuje různým způsobem. Psilocybin způsobuje euforii, hovornost a pohodu, je však důležité odhadnout účinnost dávky.

Stimulační drogy

Stimulační látky s různým chemickým složením. Drogy, které uvolňují depresi, zvyšují bdělost a zrychlují tepovou frekvenci. Mají dobrý vliv na centrální nervovou soustavu.

Mezi oblíbené stimulanty v Česku patří pervitin, kokain a extáze.

Pervitin: (metamfetamin) Droga, s chemickým systematickým názvem (*S*)-*N*-methyl-1-fenylpropan-2-amin, je zneužívána jako pouliční droga, kde se prodává nejčastěji v podobě bílého prášku. Nejčastější a nejúčinnější aplikace je nitrožilně. Na jedné straně dochází k celkovému povzbuzení, zvýšení výkonnosti a empatie, mizí potřeba spánku, ale na druhé straně dochází k uvolnění zábran, což může mít nežádoucí důsledky v sexuální oblasti. Delším užíváním dochází k podrážděnosti, nedůvěře a poklesu sebevědomí. Nastává paranoidní psychická porucha. Po odeznění účinku nastává tzv. „dojezd“.

Kokain: (cocaine) Přírodní droga, alkaloid obsažený v listech rostliny zvaná kokainovník pravý, žvýkáním listů dochází k užívání v původní podobě (*Erythroxyloncoca*). Izolovaný, chemicky čistý kokain je bílý krystalický prášek se stimulačními účinky, který působí okamžitě na centrální nervový systém.

Aplikace se provádí šňupáním v podobě prášku nebo, méně častým, ale stále využívaným způsobem, vpichem do žíly. Má dvoufázový efekt, což znamená, že v první fázi se dostaví pocit euforie, zvýšené sebevědomí a neúnavnost, oproti druhé fázi kdy nastane útlum, ospalost a hrozí nebezpečí. Velké riziko závislosti. (Hartl, Hartlová, 2000)

Extáze: Je uměle vytvořená látka s chemickým vzorcem 3,4 – methyldioxyamphetamin, podávaná v podobě tablety či kapsle, označovaná jako taneční droga nebo droga lásky. Zhruba půl hodiny po aplikaci – spolknutí, nastane zvýšení hladiny serotoninu v krvi, což má za následek dobrou náladu, dostatek energie a lepší citové vnímání. Účinek může trvat 2 – 6 hodin, poté nastane dojezd a jedinec se cítí unavený, dehydratovaný s pocitem deprese. Závislost není tak silná jako u předešlých stimulačních drog, avšak dlouhodobé užívání má za následek toxickou psychózu.

Projevy zneužívání návykových látek:

Jako projevy zneužívání drog u mladistvých můžeme za signální chování považovat některý z těchto znaků. Jako první je nutné uvést nalezení pomůcek k braní drog, jako jsou například injekční stříkačky, jehly, papírky na balení marihuany nebo krabičky od léků. Alarmující je i ztráta alkoholu, prášků a cigaret v domácnosti či ztráta peněz a cenných předmětů, kdy dítě potřebuje získat finanční prostředky na drogu. Riziko vlivu starších dětí, které s drogami mají již zkušenosti, náhlá ztráta původních kamarádů, zhoršení vzhledu. Prospěch ve škole prudce klesá a z prospívajícího žáka se stává neprospívající, chodí za školu, má neomluvené hodiny. Jeho projevem chování je podrážděnost, ospalost, přecitlivělost, tendence vyhýbat se rodičům a příbuzným prudce roste, následuje ztráta zájmu o vše, co ho dříve bavilo a těšilo, tajnůstkaření, lhaní a útěky z domova. (Nešpor, Scémy, 1997)

4. Drogová prevence v kurikulárních dokumentech

Kurikulum (z latinského původu curriculum) je hlavním prostředkem uskutečnění vzdělávacího úkolu moderní školy.

Kurikulární dokumenty: Obsahují veškeré důležité informace o tom, co se ve škole odehrává. Je zde zaznamenán nejen obsah, ale i průběh studia.

Kurikulární dokumenty máme ve dvou úrovních: Státní a školní. Dokumentem na státní úrovni je Národní program rozvoje vzdělávání (NPV) a Rámcově vzdělávací program (RVP), který se dále dělí na jednotlivé etapy (předškolní vzdělání, základní vzdělání, střední odborné vzdělávání, gymnázia). Školní úroveň zastupují školní vzdělávací programy (ŠVP), podle kterých se vyučuje na jednotlivých školách a je tvořen každou školou individuálně podle zásad RVP.

Národní program rozvoje vzdělávání v ČR (NPV)	Státní úroveň
Rámcově vzdělávací program (RVP) <ul style="list-style-type: none">• RVP pro předškolní vzdělávání• RVP pro základní vzdělávání• RVP pro střední vzdělávání	
Školní vzdělávací program	

4.1. Národní program vzdělávání (NPV)

Národní program rozvoje vzdělávání v České republice z roku 2001, je dokument vypracovaný Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), schválený Parlamentem.

„Česká bílá kniha je pojata jako systémový projekt, formulující myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, které mají být směrodatné pro vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu.“ (MŠMT, 2001, s. 7)

Bílá kniha je rozdělena do 6 hlavních úseků:

I. Úvod

II. Východiska a předpoklady rozvoje vzdělávací soustavy

III. Předškolní, základní a střední vzdělávání

IV. Terciární vzdělávání

V. Vzdělávání dospělých

VI. Závěr

V každé linii je krátká charakteristika, cíle a hlavní opatření, jejichž realizací má dojít k dosažení cílů.

Základní vzdělávání:

Základní vzdělání je jedinou etapou, kterou projde povinně každé dítě v České republice. Získávají zde zkušenost ze sociálních vztahů v kolektivu svých vrstevníků. Předpoklad pro dosažení budoucí shody ve společenských, pracovních a politických záležitostech. Základní vzdělávání rozlišujeme na první a druhý stupeň.

Obecné cíle vzdělávání a výchovy:

V uvedených rovinách se vzdělávací soustava zaměřuje na tyto cíle:

- a) Rozvoj lidské individuality „ jehož předpokladem je péče o uchování fyzického a psychického zdraví jedince, zahrnuje kultivaci a podporu seberealizace každého jedince a maximální uplatnění jeho schopností. Kognitivní, psychomotorický a efektivní rozvoj člověka představuje základní cíl, který je nezbytný nejen z hlediska jedince, ale i společnosti, protože celkový tvůrčí potenciál obyvatel každé země je vždy hlavním zdrojem jejího rozvoje a hospodářské prosperity.“ (MŠMT, 2001, s. 14)
- b) Zprostředkování historicky vzniklé kultury společnosti.
- c) Ochrana životního prostředí ve smyslu zajištění udržitelného rozvoje společnosti.
- d) Posilování soudržnosti společnosti.
- e) Podpora demokracie a občanské společnosti
- f) Výchova k partnerství, spolupráci a solidaritě v evropské i globalizující se společnosti.
- g) Zvyšování konkurence schopnosti ekonomiky a prosperity společnosti.
- h) Zvyšování zaměstnatelnosti. (Bílá kniha, 2001)

Druhý stupeň: Ukončuje povinné vzdělávání a náročnost záleží na psychických, hormonálních, tělesných a osobnostních změnách v období puberty. Hlavním cílem je poskytnout co nejkvalitnější základ všeobecného vzdělání. Dobrá reakce učitele na individuální potřeby žáků, jejich hodnocení vychází z předem daných pravidel a

zaměřuje se na to, co žák zná, nikoliv na chyby. Kladení důrazu na spolupráci s rodinou a propojení se školou a žákem. (MŠMT, 2001)

Národní program vzdělávací je centrální dokument, ze kterého nadále vyplývají rámcově vzdělávací programy. Z nich pak vznikají školní vzdělávací programy

4.2. Rámcový vzdělávací program (RVP)

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělání vychází z nové strategie, která klade důraz na klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem, uplatnění vědomostí a dovedností v praktickém životě. Dále pak vychází z celoživotního vzdělávání a podporuje pedagogickou činnost.

Principy RVP:

- Navazuje na RVP předškolního vzdělávání a následně je východiskem pro navazující vzdělávání ve středoškolské oblasti.
 - Vymezuje vše společné a nezbytné pro základní vzdělání.
 - Charakterizuje kompetence, které by si žáci během studia měli osvojit.
 - Vymezuje obsah.
 - Zařazuje průřezová témata.
 - Umožňuje změnu obsahu pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.
- (RVP, 2005)

Charakteristika základního vzdělávání:

- Realizace oborem vzdělání základní škola.
- Povinnost školní docházky.
- Organizace základního vzdělávání.
- Hodnocení výsledků vzdělávání.
- Získání stupně vzdělání a ukončení základního vzdělávání.

Cíle základního vzdělávání:

Hlavním úkolem je utvářet a postupně rozvíjet klíčové kompetence a poskytnout všeobecný základ vzdělání u žáků. Usiluje se o tyto cíle:

- Osvojení strategie učení a motivace pro celoživotní vzdělávání.
- Podporovat žáky v tvořivosti, logickém myšlení a řešení problémových situací.
- Vést žáky ke komunikaci.
- Učit je spolupráce a vážit si práce vlastní i druhých.
- Připravit žáky k projevu osobitosti, svobodě a zodpovědnosti.
- Projevení citů (v chování, jednání, prožívání) v životních situacích a rozvoj vztahů k lidem a prostředí kolem sebe.
- Rozvoj a ochrana fyzického, duševního a sociálního zdraví a odpovědnost k nim.
- Tolerance a ohleduplnost k jiným lidem, učit se žít a vycházet s nimi (kulturně i duchovně odlišnými).
- Pomoc žákům pomáhat a rozvíjet vlastní schopnosti.

Klíčové kompetence:

Jsou souhrnem dovedností, vědomostí, schopností, postojů a hodnot pro osobní rozvoj. Jejich výběr záleží na hodnotách přijímaných společností. Hlavním cílem je vybavit žáky souborem klíčových kompetencí na takové úrovni, která je dosažitelná a připravit je tak na další vzdělávání. Jedná se o dlouhodobý proces (předškolní → základní → střední → životní) a jednotlivé klíčové kompetence se vzájemně prolínají.

V etapě základního vzdělávání jsou za klíčové považovány:

- a) Kompetence k učení – Na konci základního vzdělání by žák měl vybírat a používat vhodné způsoby učení, vyhledávat a třídit informace na základě pochopení, pozorovat, experimentovat a poznávat smysl a cíl učení.
- b) Kompetence k řešení problémů – Žák vnímá problémové situace, rozpozná problém, přemýšlí o příčinách a naplánuje způsob řešení. Problémy řeší samostatně a svá rozhodnutí dokáže obhájit a zhodnotit.
- c) Kompetence komunikativní – Žák myšlenky vyjadřuje a formuluje logicky, dokáže naslouchat, porozumět a vhodně reagovat. Využívá informační a komunikační prostředky, které využívá ke svému rozvoji.

- d) Kompetence sociální a personální – Spolupráce ve skupině, pozitivně ovlivňuje společné práce a podílí se na tvorbě příjemné atmosféry. Tvoří pozitivní představu a sobě samém.
- e) Kompetence občanské – Respekt druhých a snaha vcítění se do ostatních lidí v různých situacích. Zná, ale i dodržuje společenské normy a zákony. Chová se zodpovědně a chrání naše kulturní dědictví.
- f) Kompetence pracovní – Znalost bezpečnosti práce a používání pracovních ochranných pomůcek, využití veškerých informací pro úspěšné zvládnutí zadaných úkolů týkajících se dané práce. (MŠMT, 2005)

Vzdělávací oblasti: Orientační rozdělení je kategorizováno do devíti oblastí:

1. Jazyk a jazyková komunikace
 - *český jazyk a literatura*
 - *cizí jazyk*
2. Matematika a její aplikace
 - *matematika a její aplikace*
3. Informační a komunikační technologie
 - *informační a komunikační technologie*
4. Člověk a jeho svět
 - *člověk a jeho svět*
5. Člověk a společnost
 - *dějepis*
 - *výchova k občanství*
6. Člověk a příroda
 - *fyzika*
 - *chemie*
 - *přírodopis*
 - *zeměpis*
7. Umění a kultura
 - *hudební výchova*
 - *výtvarná výchova*
8. Člověk a zdraví
 - *výchova ke zdraví*
 - *tělesná výchova*
9. Člověk a svět práce
 - *člověk a svět práce* (RVP, 2005)

Prevence o drogách je podle rámcově vzdělávacího programu zařazena do vzdělávací oblasti *člověk a příroda*, konkrétně předměty přírodopis a chemie.

- V oblasti přírodopisu je zahrnuta prevence o drogách a návykových látkách v samostatném oboru *biologie člověka*, kde se uplatňují zásady prevence, léčby a aplikace pomoci. Dále pak životní styl a jeho negativní dopad na zdraví člověka.
- V oblasti chemie je prevence zařazena do učiva *chemie a společnost*, kde hovoříme o léčivech a návykových látkách, které působí na zdraví člověka. V *organické chemii* pak hovoříme o drogách ve smyslu alkoholů a ostatních organických sloučenin ať už synteticky upravených nebo přírodních. (RVP, 2005)

5. Protidrogová prevence na ZŠ

5.1. Teorie prevence

Prevence (*prevention*) je soubor opatření pro předcházení nežádoucím jevům (drogová závislost, nemoc). Tyto opatření se nazývají preventivní.

Rozdělení:

a) Primární: Prevence zahrnuje realizované aktivity spojené s výskytem patologických jevů a omezit experimentování s nimi. Předchází ohrožujícím situacím. Můžeme ji rozdělit na nespecifickou a specifickou primární prevenci.

Nespecifická primární prevence: Volnočasové aktivity, které tvoří součást obecné primární prevence. Jeho obsah je tvořena všemi metodami a přístupy umožňující rozvoj žáka. Patří sem programy vedoucí ke zlepšení životního stylu.

Specifická primární prevence: Přímé zaměření na určitou formu patologického jevu, kterému se snaží předcházet nebo omezit nárůst. Zaměřuje se na určité věkové skupiny.

Informační servis pro rodiče:	– seznámení s preventivní strategií školy a školním řádem
Aktivní formy spolupráce s rodiči:	– přímá účast rodičů na strategii prevence – kvalitní práce třídních učitelů s rodiči – školní preventivní akce pro rodiče a děti – přednášky
Pasivní formy spolupráce s rodiči:	– písemná komunikace

Zásady primární prevence, kde program zahrnuje:

- Brzký začátek, který odpovídá věku.
- Program je interaktivní.
- Podstatnou část žáků.
- Bere v úvahu místní specifika.
- Využívá vrstevnických metod, které byly pozitivní.
- Zahrnuje legální i nelegální látky.
- Hovoří a varuje o snižování dostupnosti a poptávky.
- Nabízí jak dobře zvládnout komplikace. (Nešpor, 2007)

b) Sekundární: Prevence se provádí u jedinců, až po vzniku nemoci, ale dříve, než došlo k poškození. Zaměřenost na rizikovou skupinu a předcházení rozvoje, přetrvávání závislosti u těch, kteří již drogu požili.

c) Terciární: Prevence zaměřená na osoby, u kterých se už negativní jev projevil, přetrvává snaha o zmírnění následků a je důležitá spolupráce pro minimalizaci problémů v okolí. (Průcha, 1995)

Kdo by se měl na prevenci podílet:

- školské a sociální orgány
 - jednotlivé školy
 - rodina
 - vrstevníci
 - masmédia
 - organizace zaměřené na poradenství a
 - policie
 - místní praktičtí lékaři pro mládež a dorost
- (<http://www.rect.muni.cz/drogy/POKUS/casti/prev.htm>)

Zvláštnosti prevence v různých věkových skupinách:

- Postnatální období do 1 roku: Dítě je závislé na dospělém (matce). Z hlediska prevence je důležitá péče, vřelost a uspokojení citových potřeb.
- 1 – 3 roky: Duševní odpojení od matky a projev své vůle. Prevenci zahrnuje vřelé a klidné chování rodičů vůči dítěti, které je zaměřené na sebe.
- 3 – 6 let: Průnik do širšího světa, zisk cíle a smyslu. V tomto věku je důležité dítě vést k tomu, že zdraví je důležitá hodnota, a je zapotřebí ho správně chránit.
- 7 – 12 let: Učení mnoha dovednostem, vycházení s vrstevníky, zapojení do skupiny a schopnost rozumově uvažovat. Poskytnuté informace musí být velmi konkrétní, přetrvává vštěpování důležitosti zdraví a postupná přeměna informací v pravidla, návyky a srozumitelně je vysvětlit.
- 13 – 22 let: Náročný věk, zahrnuje i období vzpoury. Duševní i tělesné dozrávání. Velice důležitá je skupina vrstevníků a okolí. Prevence v této skupině je velice důležitá, protože bývá ohrožena. (Nešpor, Csémy, 1997, s. 10)

5.2. Výchovní poradce, drogový preventista, školní psycholog

Výchovní poradce: Je učitel, který absolvoval specializační studium. Působí v rámci systému výchovního poradenství a to na základních, středních a speciálních školách.

Výchovní poradce je ustanoven ředitelem školy a jeho práce se započítává do pracovního úvazku v podobě 1 – 3 hodin. Spolupracuje s poradenskými pracovišti, školním psychologem a následně s učiteli. (Hutyrová, 2006)

Jeho hlavní náplní práce je:

- a) Informovat žáky, rodiče a pedagogické pracovníky.
- b) Sledovat, hodnotit a diagnostikovat vývoj žáků.
- c) Uvádět vlastní návrhy opatření v rámci vzdělávání a výchovy.
- d) Konzultační činnost pro žáky i rodiče.
- e) Metodická pomoc třídním učitelům a ostatním pracovníkům v dané oblasti.

Poskytované poradenství v oblastech:

- **Výchova** – Pozornost je soustředěna na žáky s poruchami chování a znaky sociálního nepřizpůsobení, s vnitřními konflikty a žáky v těžkých životních situacích. Spolupráce s třídním učitelem, rodiči. Ve složitějších situacích zprostředkovává odbornou péči. Dále se pak soustředí na aktivity spojené s prevencí.
- **Vzdělávání** – Pozornost na žáky s výukovými obtížemi a sklonem ke školní neúspěšnosti. Spolupráce s učiteli a rodiči příslušného žáka. Následná spolupráce s poradnou a integrace.
- **Volba vzdělávací cesty** – Metodická pomoc poskytnutá učitelům při zjišťování individuálních dispozic žáků, důležité pro jejich volbu dalšího studia a praxe. (<http://www.lfhk.cuni.cz/mares/sp/casopis/97/clanky/porvesk.htm>)

Drogový preventista: Nazývaný též jako metodik prevence garantuje tvorbu minimálního preventivního programu, stará se o prevenci sociálně patologických jevů, kontaktuje spolupracující organizace. Poskytuje odborné vedení a znalosti při realizaci preventivních akcí. Sleduje aktuální stav na škole. Pomáhá při nabídce volnočasových aktivit. (Hutyrová, 2006)

Volnočasové aktivity: Pedagogické ovlivnění volného času u žáků je velice významným faktorem pro jejich formování. Jsou velice důležité již z pohledu dnešní doby, kdy narůstá kriminalita mladistvých, snadná dostupnost drog a další asociální vlivy. Riziko podlehnout těmto jevům je daleko menší pokud mají žáci svého koníčka a díky volnočasovým aktivitám mohou tuto zábavu realizovat a nakládat podle svého uvážení. Oblast volného času zahrnuje činnosti spojené s odpočinkem, zábavou, zájmovou činností a dobrovolnými aktivitami. (Hájek a kol., 2008)

Školní psycholog: „Psycholog, který prošel speciální pregraduální (příp. postgraduální) přípravou ve školní psychologii.“ (Průcha, 2003, s. 241)

Pracoviště školního psychologa je umístěno přímo ve škole, kde vykonává diagnostiku, reedukaci a prevenci. Spolupracuje s pedagogicko – psychologickou poradnou a celým systémem školy, zároveň se podílí na realizaci preventivního programu a monitoringu problémových žáků. (Hutyrová, 2006)

5.3. Minimální preventivní program

Minimální preventivní program (dále jen MPP) je základní strategie prevence sociálně patologických jevů ve školním prostředí. MPP je zpracován na jeden školní rok a podléhá kontrole České školní inspekce. Je součástí výchovně vzdělávacího programu školy, vždy vychází ze situace v dané škole. O vypracování se stará metodik prevence ve spolupráci se všemi ostatními pedagogy za podpory vedení školy, které dále průběžně vyhodnocuje prevenci ve škole a vypracovává závěrečné evaluační zprávy za příslušný rok. Tato zpráva je nadále součástí výroční zprávy.

Efektivní program vyžaduje spolupráci na těchto úrovních:

- ředitel školy – hlavní odpovědnost za podporu, tvorbu a realizaci
- školní metodik – koordinace příprav a realizace
- pedagogický sbor – začleňují do svých předmětů příslušné preventivní programy
- třídní učitel – podpora při naplňování minimálního preventivního programu
- žáci – účast na realizaci programu
- metodik prevence – odborná a metodická pomoc
- spolupráce s jinými organizacemi v regionu

Program pro osobnostní a sociální rozvoj ve vztahu k prevenci má přinášet podněty pro prevenci patologických jevů. Program je určen pro žáky a pedagogické pracovníky školy a je optimální ho uskutečnit během celého školního roku.

Způsob realizace programu prevence na prvním stupni základní školy:

1. – 2. ročník

Dětem je nabízena nejen konkrétní dovednost, ale i tvorba modelové situace, se kterou se můžou setkat ve škole i mimo ni. Je velice důležité vzájemné poznání žáků a pedagogů. Program by měl být zaměřen na zvyšování sebevědomí žáků, poznání vlastní osobnosti, vnímání odlišnosti dětí nebo nácvik úcty a důvěry.

3. – 5. ročník

Optimální jsou programy vedoucí k ovlivnění zdraví žáků, které je chápáno jako tělesný, duševní a sociální stav pohody. Program v tomto období je zaměřen na

hlubší poznání dovedností osvojených při vstupu do školy, spolupráci v kolektivu, vzájemnou pomoc a zvládnutí fyzicky náročných situací.

Program prevence na druhém stupni základní školy: s příchodem na druhý stupeň nastává také mnoho změn, které mají za následek mnoho zátěžových situací.

6. ročník

Vhodnost programu je zaměřena na aktivní práci ve skupině i jednotlivců. Je velice důležité stanovit určitá pravidla (naslouchání, pravdomluvnost, toleranci). Program je vhodné doplnit o aktivní formu her, nácviků verbálních a nonverbálních komunikací.

7. ročník

Je důležitá reakce na celou řadu změn v tomto těžkém věkovém období, které je rizikovým pro nástup sociálně patologických změn. Zaměření především na hlubší poznávání účastníků, prohlubování vztahů a jejich upevňování, trénink odpovědnosti a umění vyvarovat se neúspěchu.

8. ročník

Realizace výrazně aktivní formou. Osvědčené metody jsou brainstorming, diskuze, hraní rolí, rozhovor nebo empatie. Zaměření na upevňování vztahů, schopnost svobodného a odpovědného rozhodnutí, nácvik zátěžových situací, přehled ohrožujících rizik, dobré společenské vztahy a návody k řešení problémů.

9. ročník

Mapování dosažených výsledků osobnostního a sociálního rozvoje a fixování těchto dovedností. Využití prvků z předešlých programů. (MŠMT, 2001,[cit. 2012 – 23 –3])

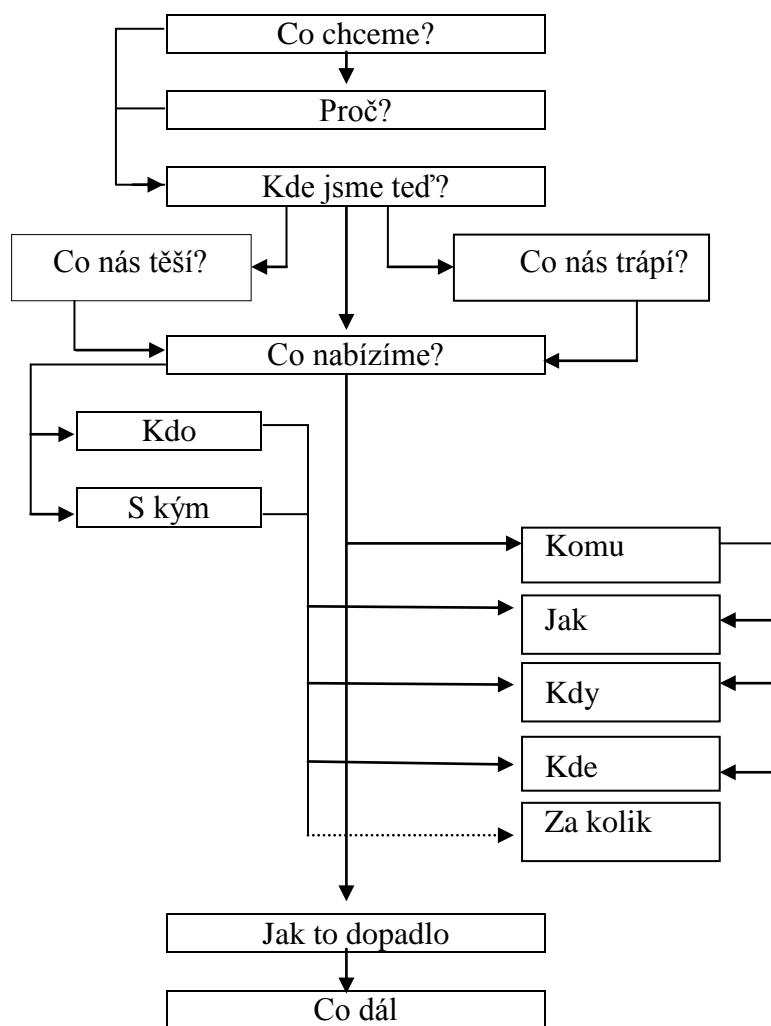
Postup při zpracování MPP:

Základním krokem je vycházet z vnitřních a vnějších zdrojů školy.

Vnitřní: Stručný popis specifik a charakteristika školy, popsat riziková místa a provést monitoring. Podpora postavení pedagoga ve funkci školního metodika prevence. Vnitřní informační zdroje (odborná literatura, videotéka, schránka důvěry).

Vnější: Jde o to, aby metodik prevence měl aktuální informace, jak metodické, tak odborné. Př. webové stránky, odborná pomoc, přehled volnočasových aktivit.

Schéma otázek pro tvorbu MPP:

(<http://www.poradenskecentrum.cz/mpp.php>)

III. Praktická část

1. Cíl práce

Cílem této práce je zjištění v jakém rozsahu jsou žáci na základních školách informováni a poučováni o drogách a jejich prevenci na příslušné základní škole. Další z cílů je zaměření na primární preventivní program a to především na akce protidrogové prevence, co žákům přinesly, jaké to pro ně mělo poučení a přínos.

1.1. Metody výzkumu

Hlavní metodou mého výzkumu byl nestandardizovaný dotazník vlastní konstrukce (viz příloha č. 1), který se skládá z otázek zjišťujících, ty nadále byly voleny ve dvou variantách, formou otevřených (31 %), nebo uzavřených (69 %) otázek (celkem 16 otázek). Dotazník je rozdělen na dva úseky. První úsek je směřovaná na část minimálního preventivního programu dané školy (drogový preventista a drogové preventivní akce škol), kde žáci odpovídají na 5 otázek a druhý úsek, složený z 11 otázek, pak na žakovu vlastní zkušenost s drogou. Před samotným vyplněním dotazníku předcházelo informování žáků o metodě vyplnění, aby nedošlo ke špatné nebo mylné formulaci otázek.

1.2. Výzkumný vzorek

Do výzkumu byli zařazeni žáci 9. ročníků 3 základních škol v Českých Budějovicích. Celkem bylo rozdáno 80 dotazníků, z toho 42 chlapcům a 38 dívkám.

Školy byly vybrány na základě náhodného výběru a to v centru Českých Budějovic (škola č. 3), na periferii Českých Budějovic (škola č. 2) a v nedaleké vesnici u Českých Budějovic (škola č. 1).

První základní škola: Tato škola se nenachází přímo v Českých Budějovicích, ale v nedaleké vesnici. Škola je poměrně malá, je zde pouze jedna třída v ročníku, tomu odpovídá i počet pedagogů. Budova školy stojí zhruba ve středu obce od roku 1977.

Od centra Českých Budějovic je vzdálená 35 km. Škola je uskupena do dvou pavilonů. V prvním pavilonu se nacházejí šatny, kabinety a třídy 1. stupně (1. – 5. třídy). Ve druhém, který je patrový, najdeme ředitelnu, sborovnu, šatny a třídy 2. stupně (6. – 9. třídy). Dále pak učebnu chemie a fyziky, cvičnou kuchyni a učebnu výpočetní techniky. Škola má celkem 9. tříd a 139 žáků. Do výzkumu bylo zařazeno 20 žáků, z toho 13 chlapců a 7 dívek.

Druhá základní škola: Tato škola také není umístěna přímo v centru Českých Budějovic, ale na periférii města, avšak je mnohem blíže centru než škola předchozí. Má také více žáků, v každém ročníku jsou dvě třídy, tomu odpovídá i větší počet pedagogů. Nová budova školy byla postavena roku 1977. Školní komplex se rozkládá v klidné, západní části města. V rozlehlém objektu nalezneme vedle řady odborných učeben dvě tělocvičny a plavecký bazén. Venkovní sportoviště tvoří asfaltové hřiště s běžeckou dráhou a dva volejbalové kurty. V dosahu je i tréninkové fotbalové hřiště. Na prvním stupni je 11 tříd po 246 žácích, na druhém stupni pak nalezneme 8 tříd a 189 žáků. Celkem je tedy na této škole 435 žáků. Do výzkumu bylo zařazeno 20 žáků, z toho 11 chlapců a 9 dívek.

Třetí základní škola: Tato základní škola se nachází přímo v centru Českých Budějovic. Jsou zde dvě deváté třídy. Škola zde stojí od roku 1900. Do sítě škol byla zařazena r. 1966. Škola má 13 tříd na prvním stupni, kde tyto třídy navštěvuje 295 žáků. Druhý stupeň má 235 žáků, kteří jsou rozděleni do čtyř ročníků (6. – 9.). Celkem tuto školu navštěvuje 530 žáků. Do výzkumu bylo zařazeno 40 žáků, z toho 18 chlapců a 22 dívek.

1.3. Realizace výzkumu

Dotazníkové šetření proběhlo na třech základních školách v Českých Budějovicích a jejich okolí během měsíce února 2012. Tyto dotazníky byly zadány devátým ročníkům, jejich vypracování bylo anonymní, což pro žáky bylo mnohem snazší při vyplňování otázek zaměřených přímo na drogy a jejich vlastní zkušenosti s nimi. V prezentování výsledků je zahrnuto srovnání odpovědí žáků s některými částmi minimálního preventivního programu příslušné základní školy.

Druhým bodem je porovnání situací na všech třech základních školách, jak se mezi sebou v daných situacích liší informace a informovanost žáků v oblasti drogové prevence a minimálního preventivního programu.

2. Zpracování dat:

Zjištěná data z vypracovaných dotazníků, jsem porovnála s akcemi uvedenými v minimálním preventivním programu dané školy, dále pak zkušenosti žáků s drogami, jejich požití a chování v dané situaci. Následné vyhodnocení těchto získaných poznatků mezi jednotlivými školami.

3. Vyhodnocení:

3.1 Dotazníkové šetření

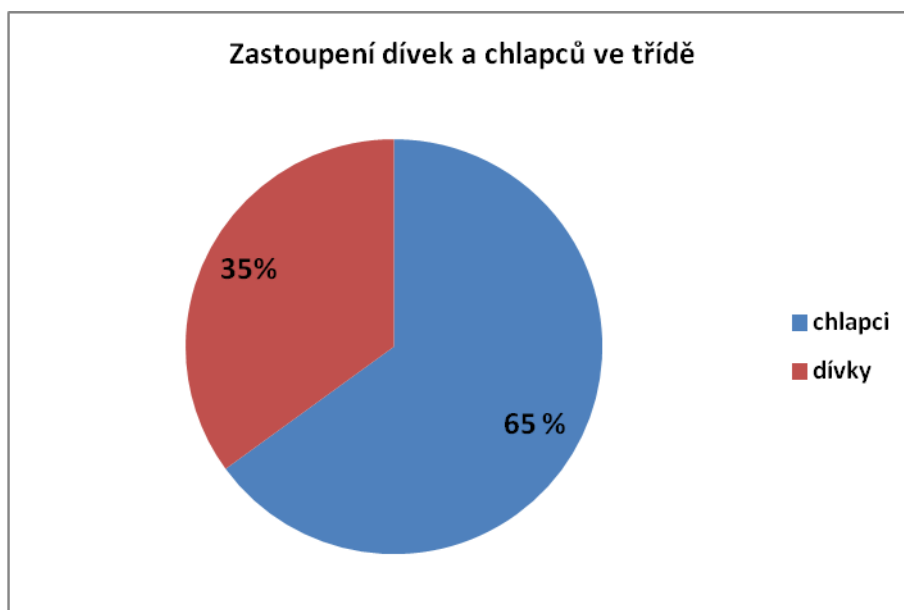
Dotazníkové šetření proběhlo na třech základních školách. Každá škola měla odlišné výsledky, proto jsem zaznamenala každou školu zvlášť. Dotazník se skládá ze dvou úseků. V prvním jsou otázky zaměřené na minimální preventivní program a jeho plnění. V druhé části jsou pak otázky směřovány přímo na žakovu zkušenost s drogami.

Základní škola č. 1

I. Úsek:

Dotazníkového šetření se zúčastnilo 20 žáků z deváté třídy, z toho 13 chlapců, což je 65 % a 7 (35 %) dívek.

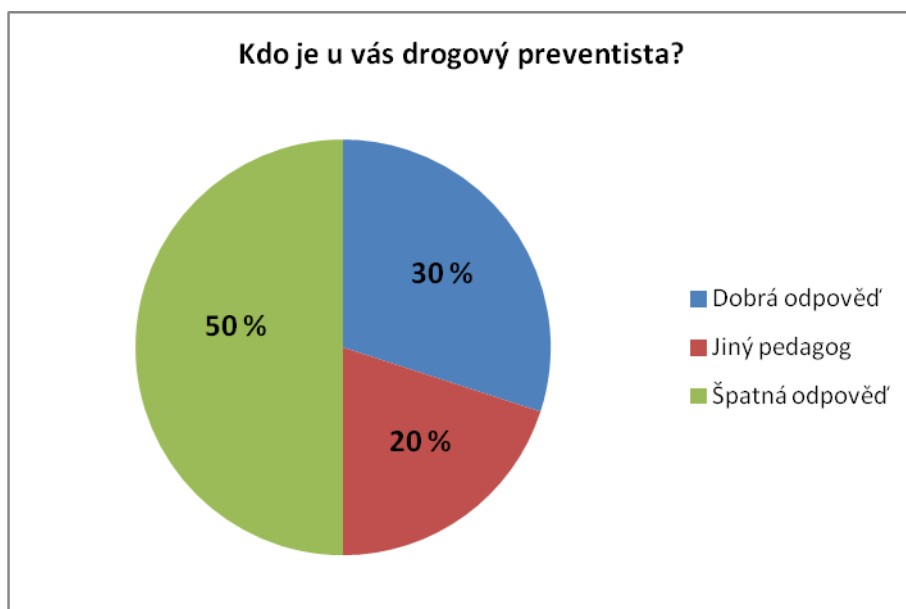
Graf č. 1.

Zjištěné informace:

Otázka č. 1: *Kdo je u vás na škole drogový preventista?*

Graf č. 2.

Ze všech dotazovaných žáků odpovědělo správně na danou otázku pouze šest (30%), čtyři (20%) uvedli jiného pedagoga, který učí na jejich škole a myslí si, že tuto funkci vykonává. Zbytek nedokázal odpovědět vůbec (50%).

Otázka č. 2: *Co je jeho pracovní náplň?:*

Tato otázka byla zadána jako volná odpověď, proto zde není vhodné použít grafové vyhodnocení. Třináct žáků, což je 65 %, nebylo schopno na tuto otázku odpovědět z důvodu nevědomosti. U zbytku, 35 %, byla charakteristika pracovní náplně drogového preventisty vcelku vystihující.

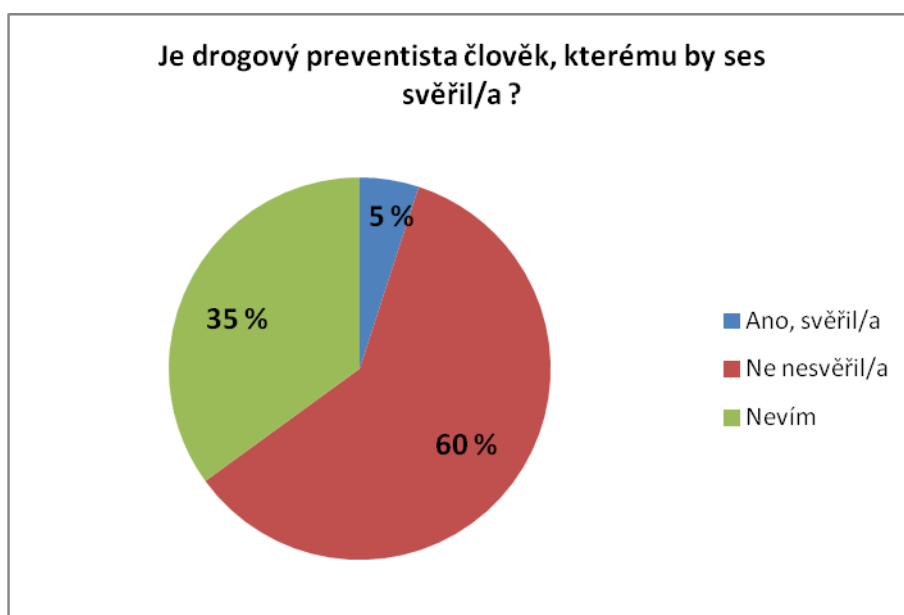
Některé uvedené odpovědi:

- *Kontroluje děti, zda neberou drogy.*
- *Odnaučuje žáky kouřit a říká, že je to špatné.*
- *Je to důležitá osoba v oblasti drog.*
- *Varuje!.*

Otázka č. 3: ***Je drogový preventista člověk, kterému by ses svěřil/a?:***

Zde měli žáci na výběr z 3 možností. Odpověď *ano, svěřila*, si vybral pouze jeden žák, což je podle mého názoru velice znepokojující a alarmující stav na dané škole. Odpověď *ne, nesvěřil*, si vybralo podle svého uvážení 12 žáků. Zbytek se přiklonil k odpovědi *nevím*.

Graf č. 3.

Otázka č. 4: ***Zúčastnil/a ses ve škole akcí, které se týkají drog nebo drogové prevence?:***

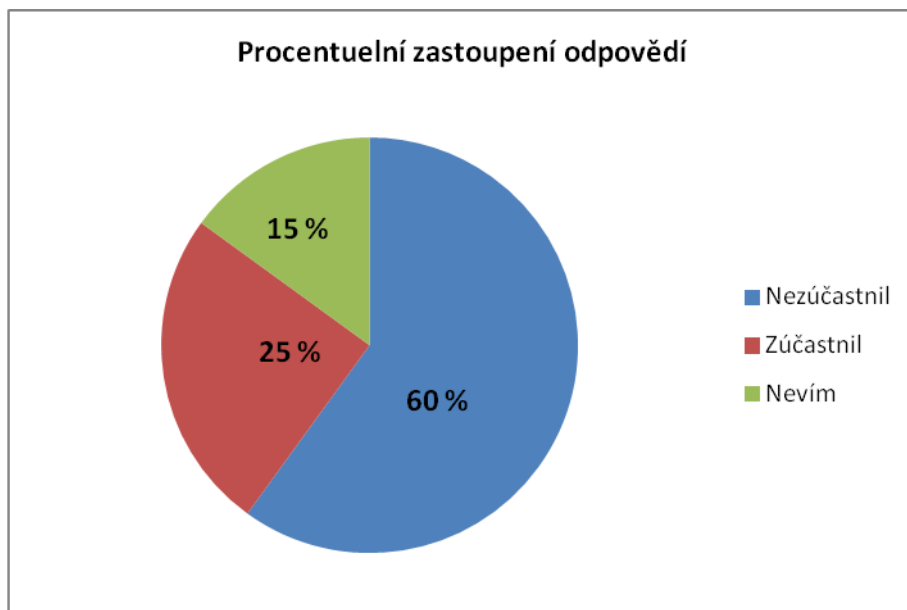
Pokud žáci odpověděli Ano, byla zde připravena podotázka ve smyslu, jaké akce se přímo zúčastnili.

60 % dotazovaných, tedy 12 žáků odpovědělo, že se zúčastnili akce pořádané školou v oblasti drog a drogové prevence, 5 žáků, 25 % uvedlo, že se žádné podobné akce nezúčastnili a 3 žáci v této třídě nevěděli, zda ano či ne.

Některé uvedené příklady akcí, kterých se žáci zúčastnili:

- *Byl u nás policista, který nám o drogách říkal.*
- *Přednáška o drogách a drogové prevenci.*
- *Beseda o nebezpečnosti drog kolem nás.*
- *Život s drogou.*

Graf č. 4.

Otázka č. 5: *Co zásadního ses na takové akci dozvěděl/a ?*

Tato otázka byla opět ve stylu volné odpovědi, u které 50 % žáků napsalo, že se na akci o drogách či drogové prevenci nedozvěděli nic, nebo také nic co by už nevěděli.

Druhá polovina uváděla tyto informace:

- *Jaká jsou rizika, jak se léčí závislost a po kolika dávkách se člověk stává závislým.*
- *Je toho v České republice mnoho.*
- *Drogy dokážou z člověka udělat trosku.*
- *Dopad drog na lidský organismus.*
- *Jak moc nám to ubližuje.*
- *Drogy vedou ke smrti a to hlavně předávkováním.*

Otázka č. 6: *Kdo z učitelů a v jakých předmětech hovoří o drogách?:*

Žáci uvedli pouze dva odlišné učitele z jejich školy, kteří mluví o drogách a to v předmětech přírodopis, výchova ke zdraví a chemie. Takto odpovídajících žáků bylo 60 %. Ostatních 40 % uvedlo do dotazníku, že o drogách na jejich škole nehovoří.

II. Úsek

Otázka č. 1. *Víš co je droga?:*

Zde bylo pro žáky připraveno rozhodnutí ve třech variantách (ANO/NE/NEVÍM), ale 100% zaškrtnulo odpověď ANO, vím co je to droga.

Otázka č. 2. *Jak bys definoval/a drogu?:*

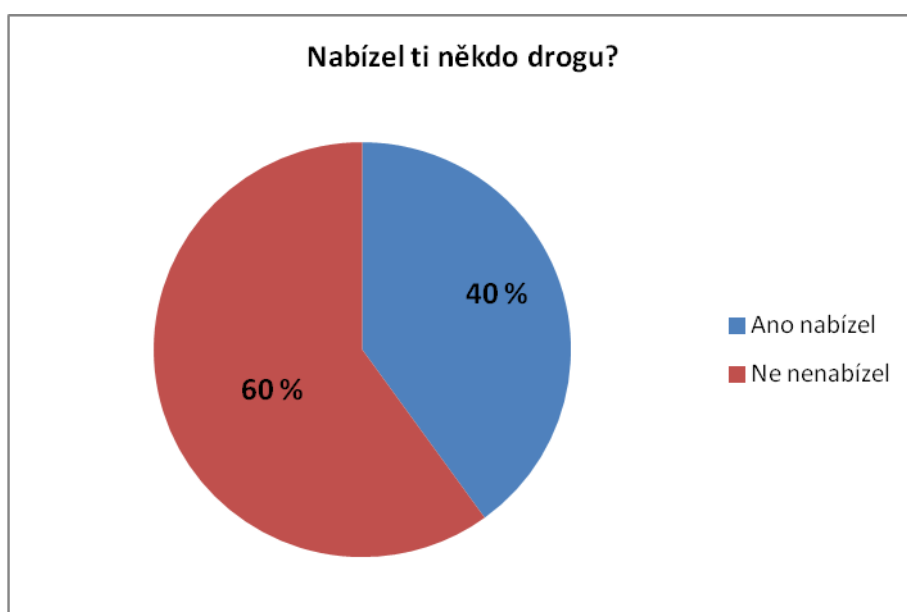
Odpovědi na tuto otázku byly vystihující a často se opakovaly, některé se však definici droze nepodobaly ani z části.

Nejčastější odpovědi:

- *Je to návyková a omamná látka.*
- *Látka otupující vnímání, která často zabíjí.*
- *Je to nebezpečná látka, na kterou vzniká závislost.*
- *Látka s halucinogenním, uklidňujícím nebo jakýmkoliv jiným podobným účinkem.*
- *Látka otupující vnímání.*

Otázka č. 3. *Nabízel ti někdo drogu?:*

Graf č. 5.

60 % žákům byla v této třídě nabízena droga, tyto žáci poté odpovídali na otázky číslo čtyři a pět, pokud jejich odpověď byla *Ne*, což je v případě 40 %, pokračovali rovnou na otázku číslo šest.

Otázka č. 4. ***Kde ti byla nabídnuta droga a kým?:***

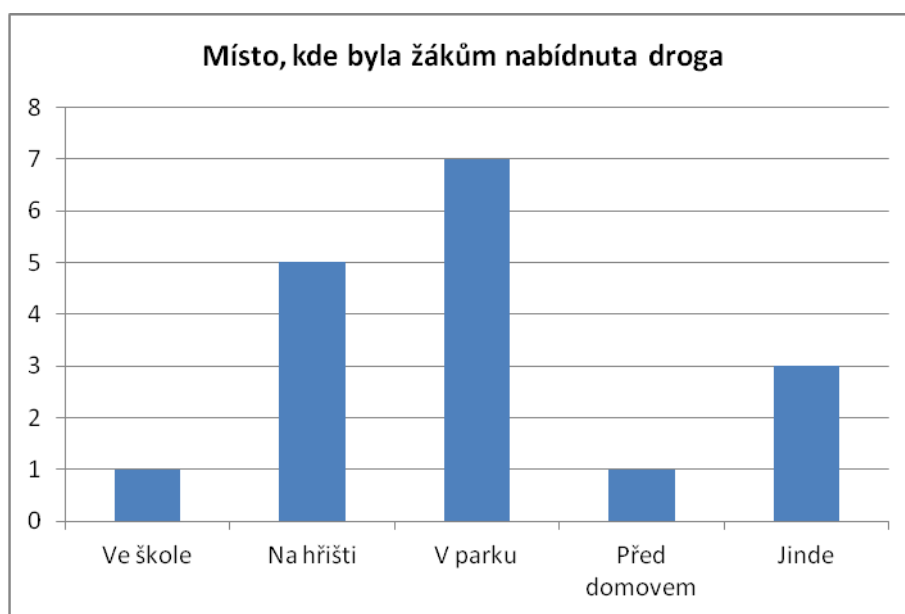
Kde? 1. Ve škole 2. Na hřišti 3. V parku 4. Před domem 5. Jinde

Kým? 1. Kamarádem 2. Neznámým člověkem 3. Spolužákem 4. Příbuzným 5.

Někým jiným.

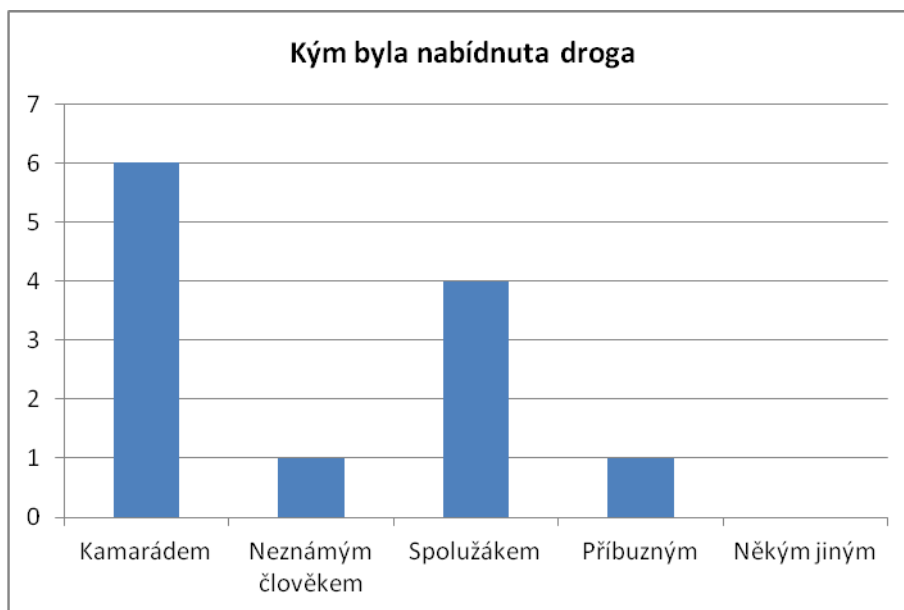
Žáci uváděli více možností.

Graf č. 6.

V možnosti jinde žáci uváděli nádraží nebo místní diskotéku.

Graf č. 7.

Otázka č. 5. ***Jak ses zachoval/a?:***

Na tuto otázku tedy odpovídali pouze žáci, kterým byla droga nabídnuta.

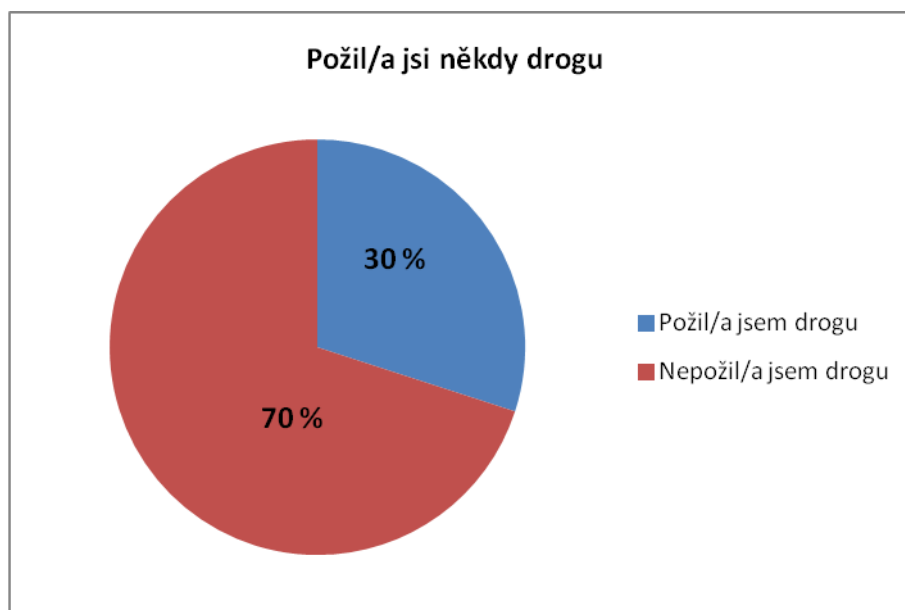
Jejich nejčastější odpovědi:

- *Vzal/a jsem si ji, ale nevyzkoušel/a.*
- *Vyzkoušel/a jsem to.*
- *Odmítl/a jsem a odešel/a jsem.*
- *Děkuji, ale nemám nejmenší zájem.*

Otázka č. 6. ***Požil/a si někdy drogu?:***

30 % žáků z této základní školy odpovědělo, že za svůj život již požili nějakou drogu, tedy 6 žáků, ochutnalo touhu zkusit a požit drogu, oproti ostatním 14 žákům (70 %).

Graf č. 8.

Otázka č. 7. *Pokud ANO, kterou?:*

Pokud žáci u otázky číslo šest odpověděli kladně, poté odpovídali slovním vyjádřením, podle toho co za drogu užili. V případě odpovědi *Ne*, na tuto otázku neodpovídali.

Drogy, které žáci této školy požili:

- *Marihuana*
- *Alkohol*
- *Tabák (cigarety, vodní dýmka)*

Otázka č. 8 *Byl to příjemný nebo nepříjemný zážitek?:*

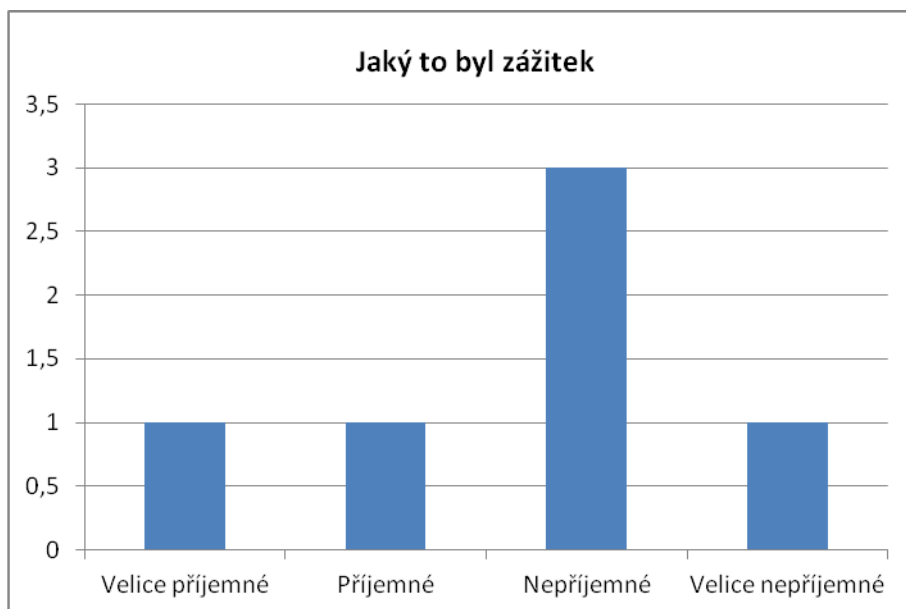
Zde také odpovídali žáci, kteří již drogu požili, mají s ní tedy zkušenost.

Na výběr bylo ze čtyř variant:

1. Velice příjemné
2. Příjemné
3. Nepříjemné
4. Velice nepříjemné

Odovídalo 6 žáků, ostatní nemají zkušenost s drogami. Pro tři z nich to byl nepříjemný zážitek, pro jednoho to bylo velice příjemné, jednoho příjemné a dokonce jeden žák odpověděl, že to byl nejhorší zážitek, co kdy zažil.

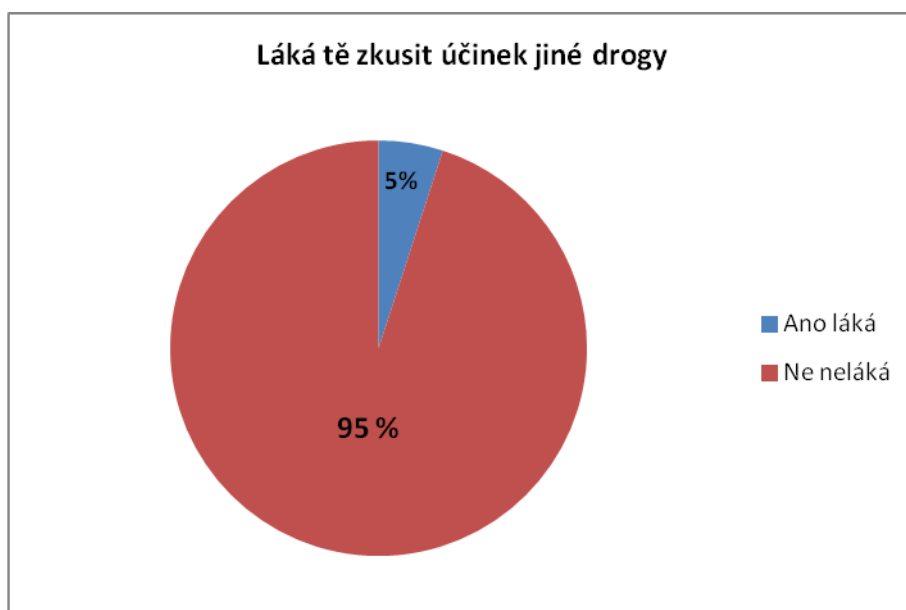
Graf č. 9.

Otázka č. 9. *Láká tě zkusit účinek nějaké drogy?:*

Na výběr bylo ze dvou variant *ANO/NE*, při odpovědi *ANO*, následovala podotázka jaké drogy. 95 % žáků neláká účinek žádné drogy a pouze jednoho žáky láká okusit drogu ve formě extáze nebo houbiček (lysohlávek).

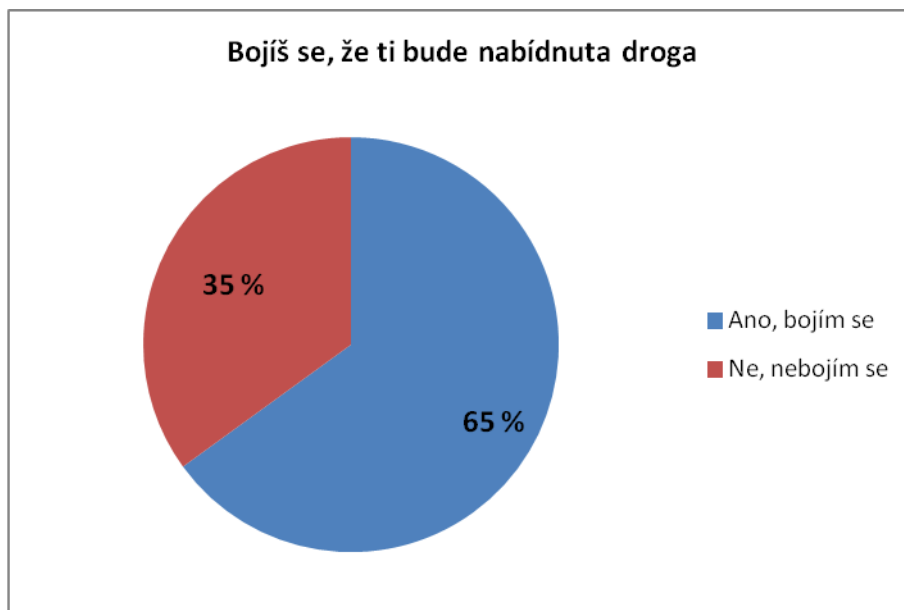
Graf č. 10.

Otázka č. 10. **Bojíš se, že se dostaneš do situace, kdy ti bude nabídnuta droga?:**

65 % žáků se bojí, že jim bude droga nabídnuta, jeden žák dokonce uvedl, že je to jeho častá noční můra. Ostatních 35 % se nebojí ani si nemyslí, že jim někdo drogu nabídne.

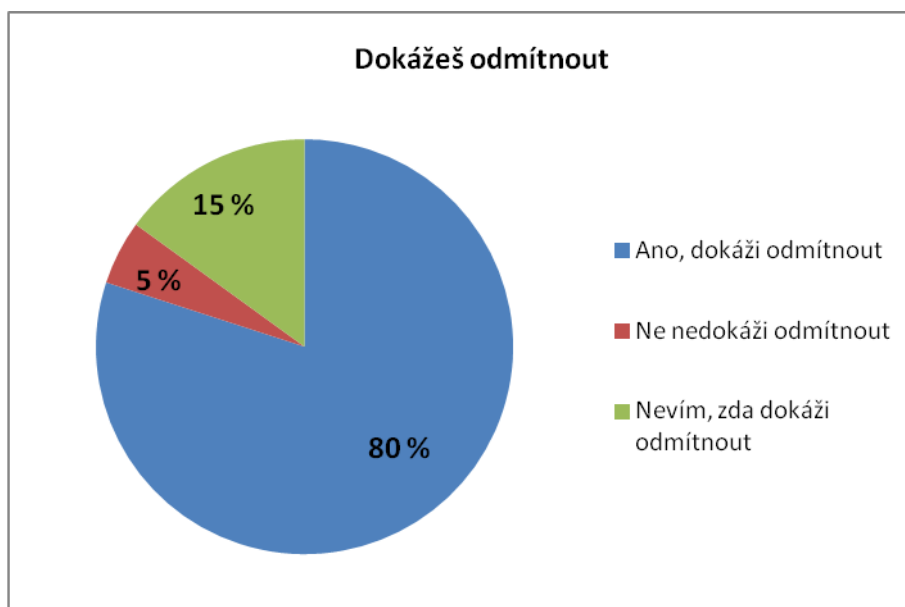
Graf č. 11.

Otázka č. 11. **Dokážeš odmítnout?:**

Pouze jeden žák, což je 5 % z celé třídy uvedl, že by nabídnuté droze nedokázal odolat, ostatní žáci uvedli (80 %), že dokážou odmítnout a 15 %, tudíž zbývající tři žáci uvedli, že neví, jak by se v dané situaci zachovali.

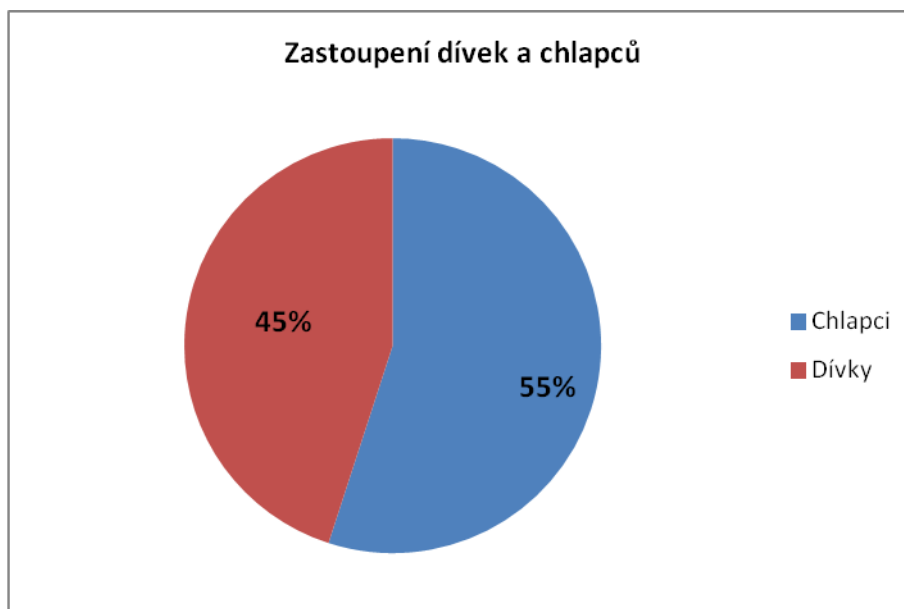
Graf č. 12.

Základní škola č. 2

Na dotazník odpovídalo v této škole také 20 žáků, z toho 9 dívek, což je 45% a 11 chlapců (55%).

Graf č. 13.

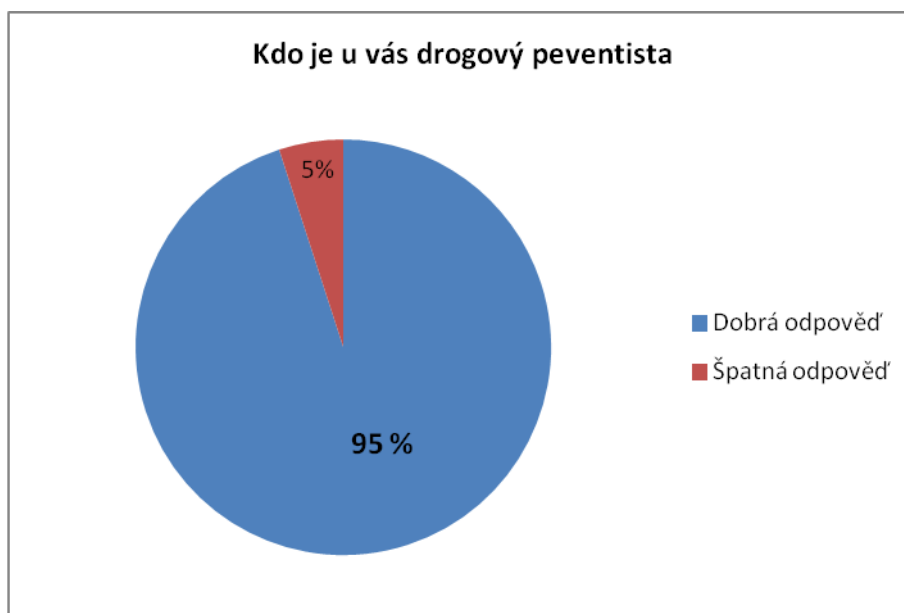
I. Úsek

Zjištěné informace:

Otázka č. 1: *Kdo je u vás na škole drogový preventista?:*

V této škole byly děti o drogovém preventistovi mnohem více informovány než u školy předešlé, 19 (55 %) žáků vědělo, o koho se na jejich škole jedná. Pouze 1(5 %) žák nedokázal na tuto otázku odpovědět.

Graf č. 14.

Otázka č. 2: ***Co je jeho pracovní náplní?:***

Ačkoli skoro celá třída věděla, kdo je na jejich škole drogový preventista, jen 35 % vědělo co je jeho pracovní náplní. Ostatních 65 % neodpovědělo vůbec nebo kolonku pouze proškrtli.

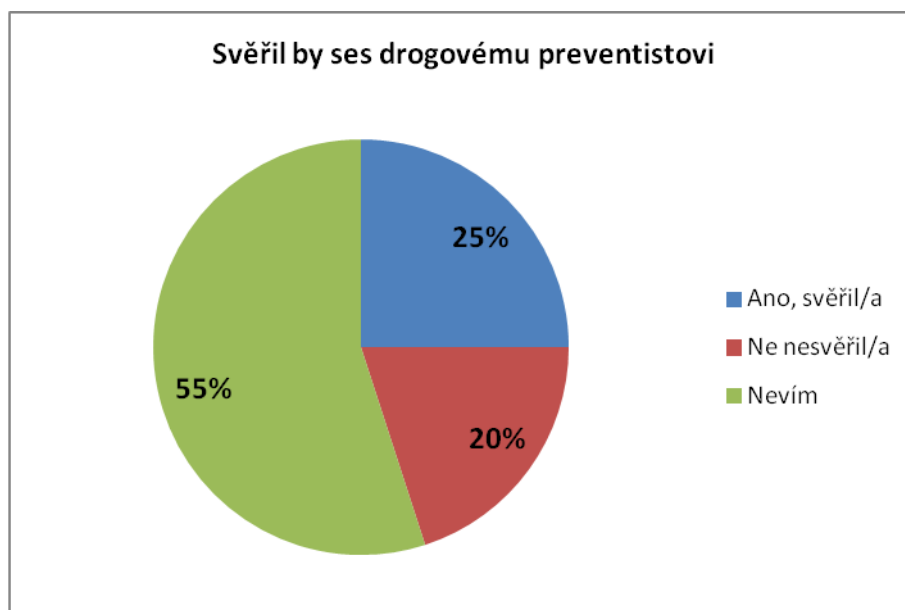
Některé vybrané odpovědi:

- *Chrání nás před škodlivými účinky drog.*
- *Je to učitel, který vykonává i práci výchovného poradce.*
- *Pomáhá nám v nouzi.*
- *Připravuje pro nás akce, na kterých se dozvíme něco o drogách.*

Otázka č. 3: ***Je drogový preventista člověk, kterému by ses svěřil/a?:***

1. Ano – 25 %
2. Ne – 20 %
3. Nevím – 55 %

Graf č. 15.

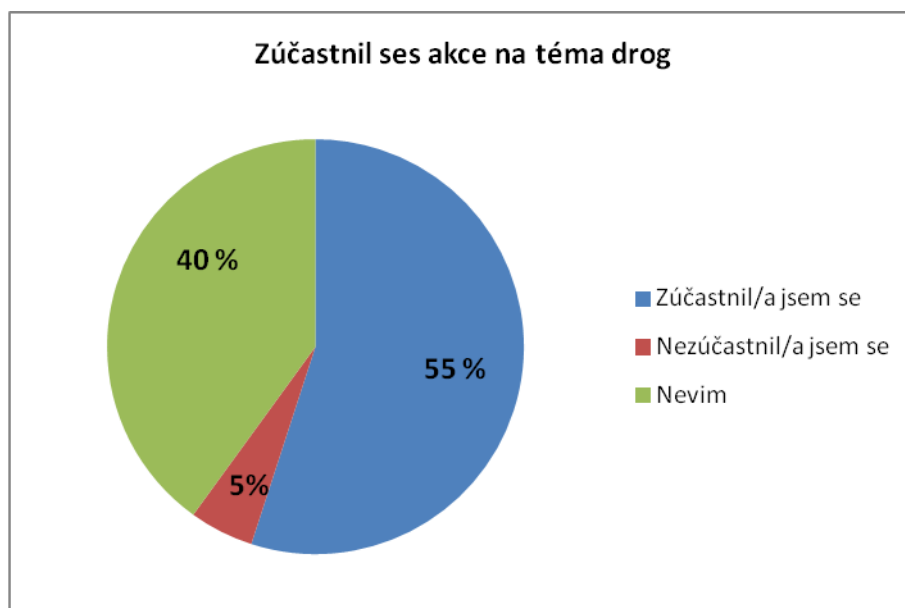

Otázka č. 4: *Zúčastnil/a ses ve škole akcí, které se týkají drog nebo drogové prevence?:*

Pokud žáci odpověděli ANO, byla zde připravena podotázka ve smyslu, jaké akce se přímo zúčastnili.

55 % žáků odpovědělo, že se zúčastnili akce související s drogami a drogovou prevencí, 40 % žáků nevědělo, zda se ve škole, či mimo ni taková akce pořádala a pouze jeden žák uvedl (5 %), že se takovéto akce nezúčastnil.

Graf č. 16.

Některé odpovědi na téma jaké akce se žáci zúčastnili:

- *Byl zde komisař, který se tímto tématem zabývá.*
- *Besedy o drogách a jejich působnosti.*
- *Slohová práce na téma drogy.*
- *Společná práce ve třídě na téma drogy a my.*
- *Byl u nás policista, který nás před drogami varoval.*

Otázka č. 5: ***Co zásadního ses na takové akci dozvěděl/a ?***

Na tuto otázku nadále odpovídali ti žáci, kteří se zúčastnili akce o drogách nebo protidrogové prevenci.

Žáci se dozvěděli:

- *Drogy jsou hnusné a lidé, kteří fetují, jen ubližují okolí.*
- *Jsou návykové a stojí hodně peněz.*
- *Vedou ke ztrátě kamarádů.*
- *Je to nezákonná věc, a proto je to hnusná věc.*
- *Braním drog se z nás stávají trosky.*

Otázka č. 6: ***Kdo z učitelů a v jakých předmětech hovoří o drogách?:***

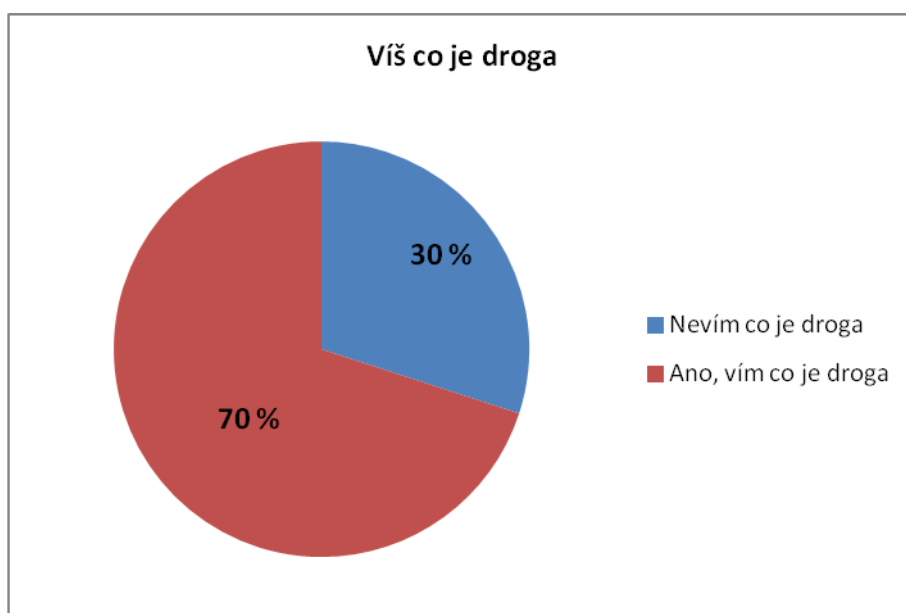
Žáci uváděli v dotaznících pět různých jmen pedagogů školy, kterou navštěvují, z toho 20 % žáků nevedlo nikoho, u ostatních což je 80 %, žáků se střídala ta samá jména, 53 % z nich uvedlo správné jméno drogového preventisty na dané škole.

II. Úsek

Otázka č. 1. *Víš co je droga?:*

70 % žáků v této třídě vědí co je droga, 30 % žáků uvedlo odpověď 'nevím co je droga', přesto 10 % z nich poté u následující otázky definici drogy uvedlo.

Graf č. 17.

Otázka č. 2. *Jak bys definoval/a drogu?:*

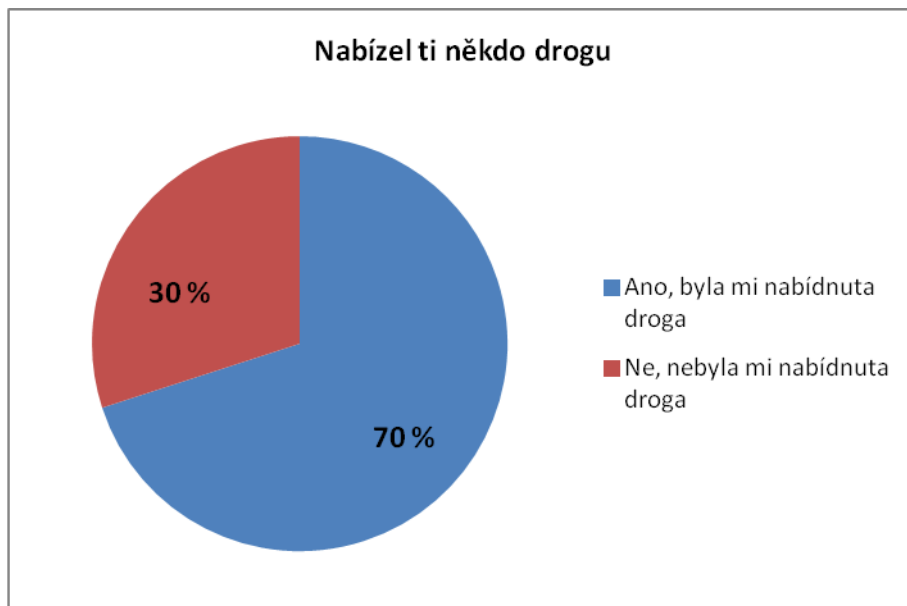
80 % odpovídajících žáků uvedlo některé z následujících odpovědí, které se často s podobností opakovaly.

- *Návyková látka*
- *To, na čem je člověk závislý.*
- *Látka ničící zdraví toho, co drogu bere.*
- *Látku, kterou lze snadno sehnat, v dnešní době dobrá dostupnost a můžeme je rozdělit na legální a nelegální.*
- *Látky, které se nikdy neměly dostat na zemský povrch.*

Otázka č. 3. *Nabízel ti někdo drogu?*

70 % dotazovaných žáků uvedlo, že jim byla nabízena droga. Ostatním žákům, což je 30 %, droga nabídnuta nebyla.

Graf č. 18.

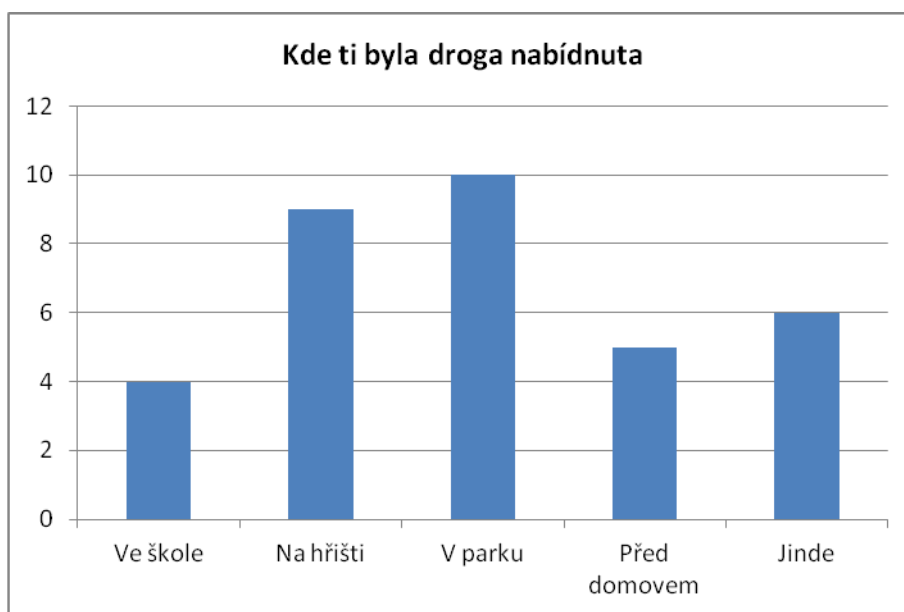
Otázka č. 4. *Kde ti byla nabídnuta droga a kým?:*

Odpovídali žáci, kterým byla droga nabídnuta, ti poté následně uváděli více možností najednou.

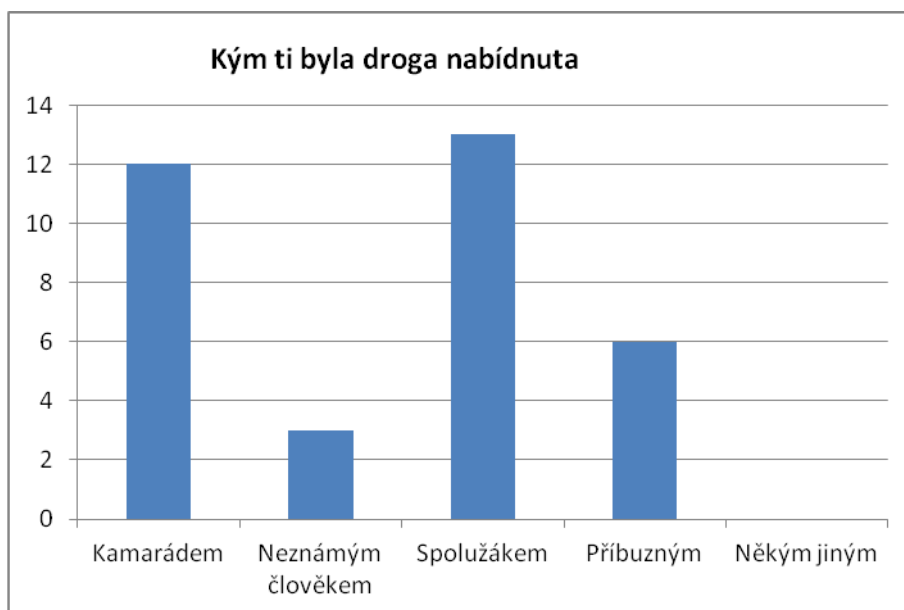
Kde?	Počet nabídnutí	Kým?	Počet nabídnutí
Ve škole	4	Kamarádem	12
Na hřišti	9	Neznámým člověkem	3
V parku	10	Spolužákem	13
Před domovem	5	Příbuzným	6
Jinde	6	Někým jiným	0

Další uváděné možnosti u odpovědi *Jinde*: U kamaráda, na diskotéce, na autobusové zastávce

Graf č. 19.

Graf č. 20.

Otázka č. 5. ***Jak ses zachoval/a?***

Nejčastější odpovědi žáků, kterým byla droga nabídnuta a jejich reakce na danou situaci.

- *Dal/a jsem si. Tato odpověď se opakovala u 10 (71 %) žáků.*
- *Odmítl/a jsem. Takto odpověděli 4 (29 %) žáci.*

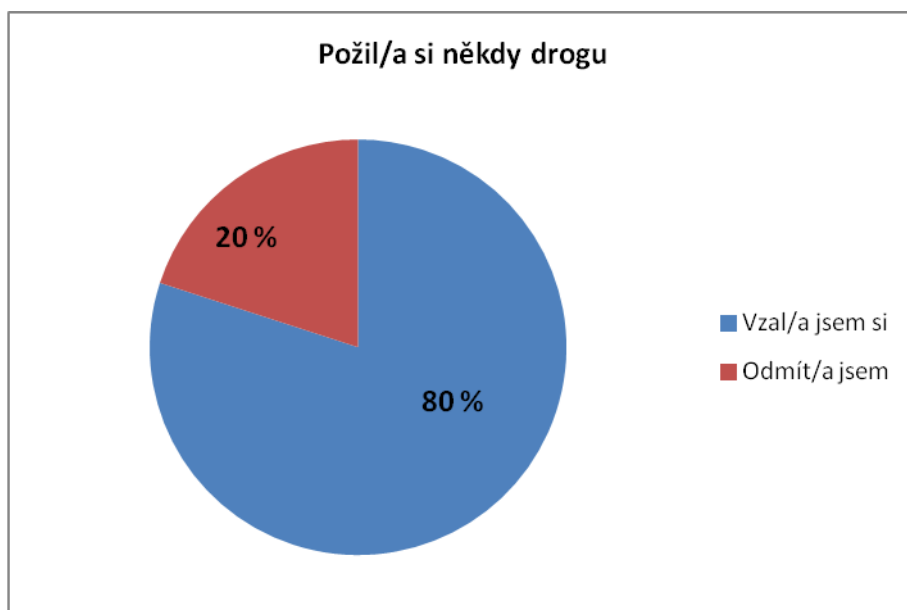
Graf č. 21.

Otázka č. 6. ***Požil/a si někdy drogu?***

Všichni dotazovaní žáci, kteří uvedli u otázky číslo pět, že si drogu dali, to je 80 %, také odpovídali, že drogu již požili. Zbývající žáci, kteří drogu odmítli, uváděli, že drogu nikdy nepožili (20 %).

Graf č. 22.

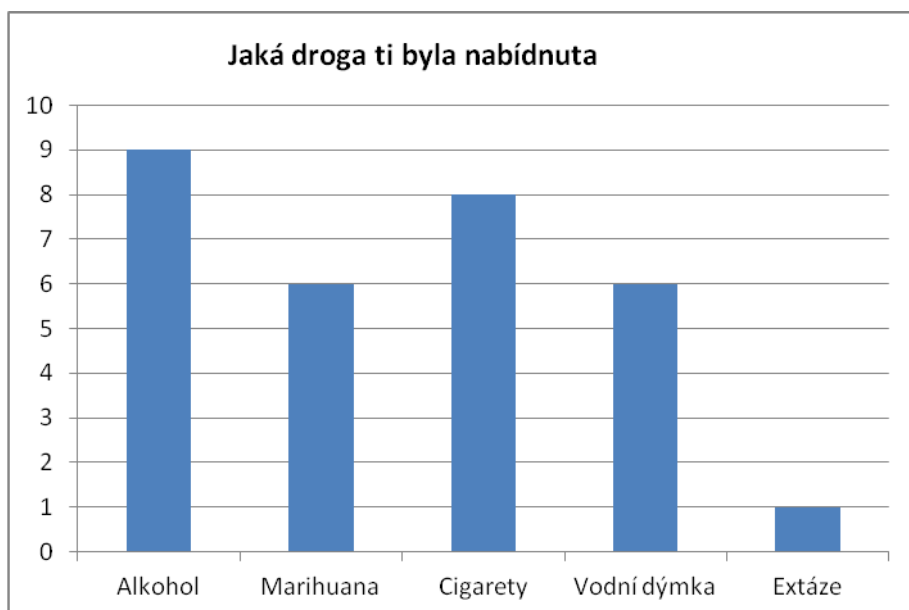

Otázka č. 7. *Pokud ANO, kterou?* :

Žáci uváděli tyto drogy a jejich požití. Někteří uváděli více možností v jednom dotazníku.

Druh drogy	Počet žáků, kteří tuto drogu požili
Alkohol	9
Marihuana	6
Cigarety	8
Vodní dýmka	5
Extáze	1

Graf č. 23.

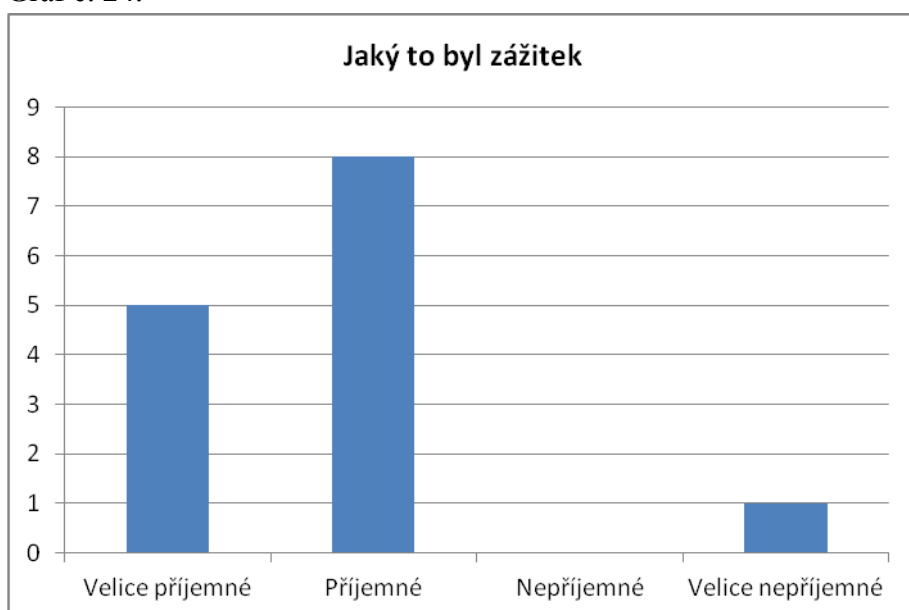

Otázka č. 8 *Byl to příjemný nebo nepříjemný zážitek?:*

Žáci uváděli tyto odpovědi podle jejich pocitu spojeného s požitím drogy.

Velice Příjemné	5
Příjemné	8
Nepříjemné	0
Velice nepříjemné	1

Graf č. 24.

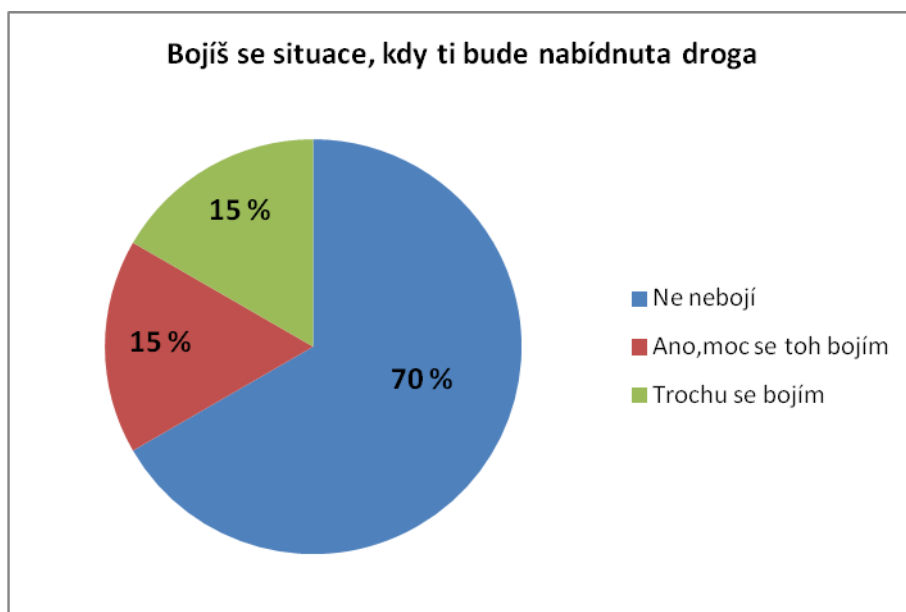
Otázka č. 9. *Láká tě zkusit účinek nějaké drogy?:*

Možnosti:	Počet žáků:	Počet v procentech:	Navazující otázka:	
Ano	8	40 %	Jaké?	Marihuana, extáze, žvýkací tabák
Ne	12	60 %		

Otázka č. 10. *Bojíš se, že se dostaneš do situace, kdy ti bude nabídnuta droga?:*

70 % žáků odpovědělo, že se nebojí takovéto situace, 15 % žáků se velice bojí, že by tato situace mohla nastat a zbývajících 15 % se bojí jen trochu.

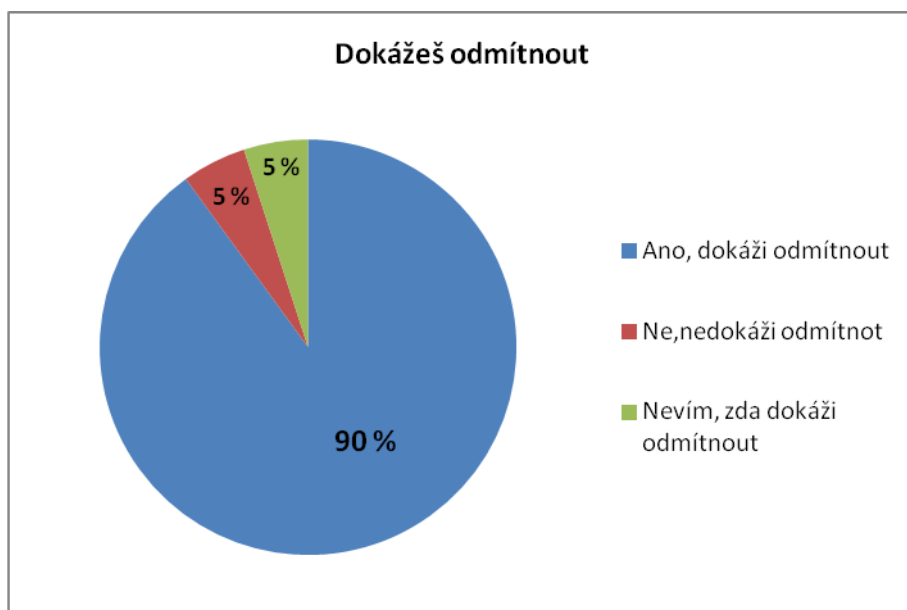
Graf č. 25.

Otázka č. 11. *Dokážeš odmítnout?:*

Možnosti:	Počet žáků:	Zastoupení v procentech:
Ano	18	90 %
Ne	1	5 %
Nevím	1	5 %

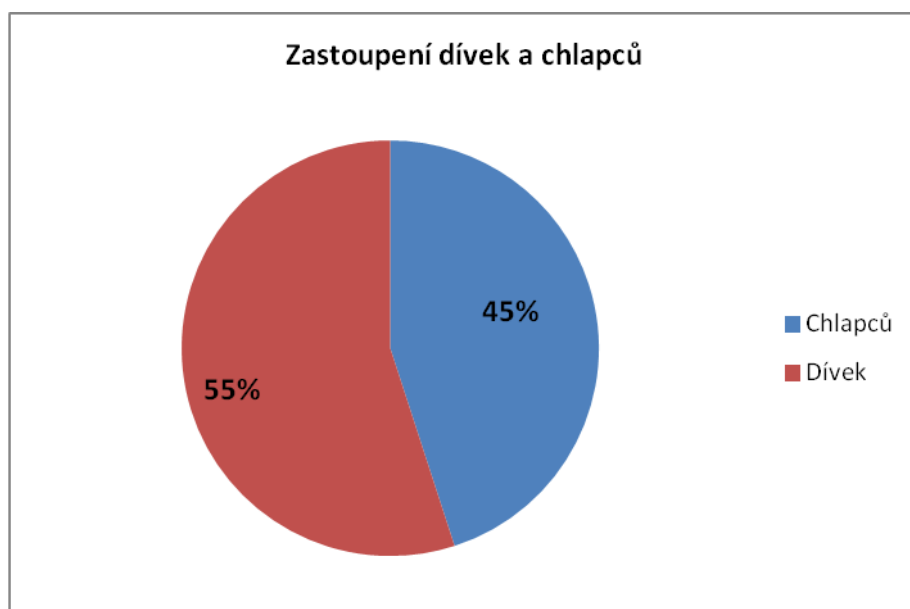
Graf č. 26.

Základní škola č. 3

Na této škole odpovídalo na dotazníky 40 žáků, z toho 18 chlapců a 22 dívek.

Graf č. 27.

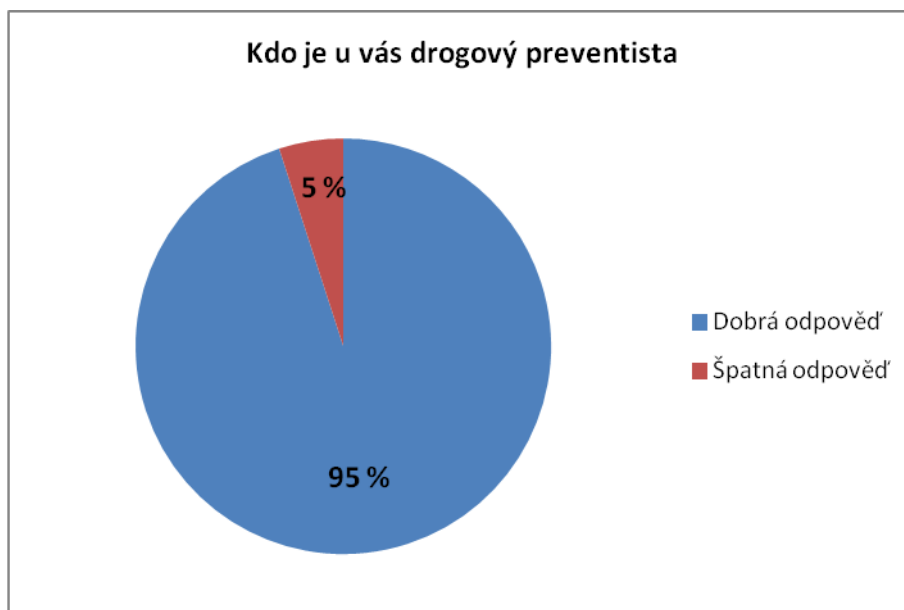
I. Úsek

Zjištěné informace:

Otázka č. 1: *Kdo je u vás na škole drogový preventista?:*

95 % žáků na této škole vědí, kdo je jejich drogový preventista a kam se mohou v případě tohoto problému obrátit, pouze 5% žáků nevědělo, o jakého učitele se jedná.

Graf č. 28.

Otázka č. 2: *Co je jeho pracovní náplní?:*

U 95 % žáků, kteří dobře napsali jméno drogového preventisty, se opakovaly tyto odpovědi:

- *Řeší problémy ohledně drog, kouření, alkoholu a chování.*
- *Prevence před návykovými látkami.*
- *Odstraňuje drogy ze školy a jejího okolí.*
- *Mezilidské vztahy a působení drog na jejich chování.*
- *Chrání nás před návykovými látkami jako alkoholem, cigaretami a jinými drogami.*

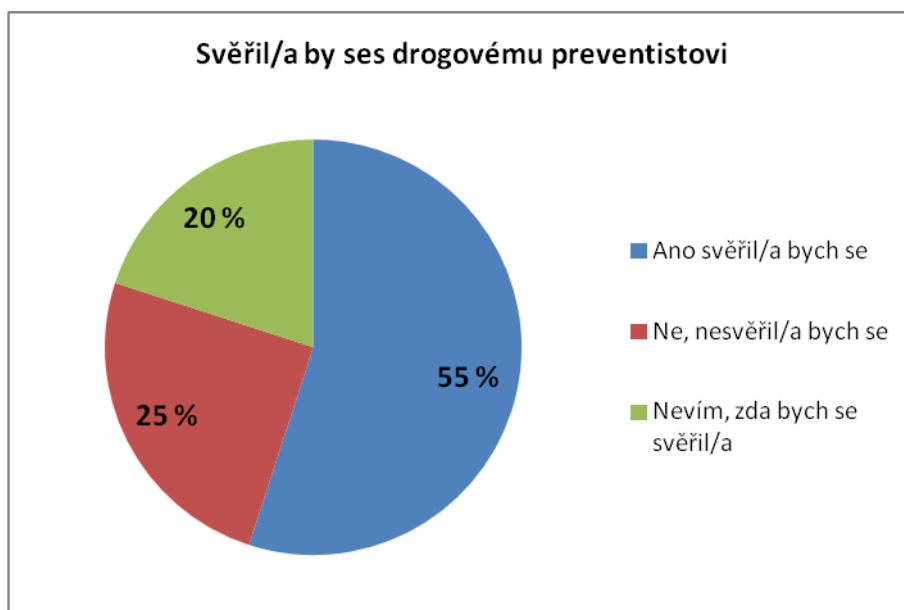
Otázka č. 3: *Je drogový preventista člověk, kterému by ses svěřil/a?:*

Ano – 22 žáků by se na této škole svěřilo drogovému preventistovi

Ne – 10 žáků by se výhradně nesvěřilo této osobě

Nevím – 8 žáků nevědělo, zda by se svěřili či nikoliv.

Graf č. 29.

Otázka č. 4: *Zúčastnil/a ses ve škole akcí, které se týkají drog nebo drogové prevence?:*

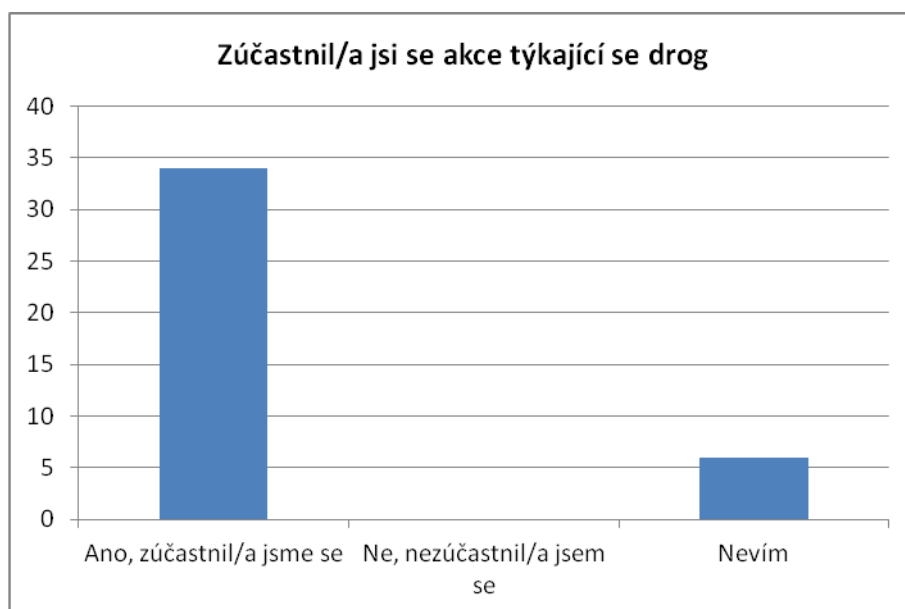
Pokud žáci odpověděli Ano, byla zde připravena podotázka ve smyslu, jaké akce se přímo zúčastnili.

Možnosti:	Počet odpovídajících žáků	Počet v procentech:
Ano	34	85 %
Ne	0	0 %
Nevím	6	15 %

V případě odpovědi *Ano*, zúčastnil/a jsem se akce týkající se drog nebo drogové prevence, dále odpovídali žáci tyto některé možnosti akcí, které pořádala škola:

- *Boj proti drogám.*
- *Prezentace pořádaná policisty.*
- *Ochrana před pitím alkoholu.*
- *Beseda na téma: Dokážeš říci ne?*
- *Přednáška o škodlivosti drog a jejich charakteristika.*
- *Sledování výchovného pořadu o drogách.*

Graf č. 30.

Otázka č. 5: *Co zásadního ses na takové akci dozvěděl/a ?*

Z 85 % žáků odpovídajících na tuto otázku 25 % napsalo, že se nedozvěděli nic nového, co by již neznali. Ostatní žáci uváděli tyto informace:

- *Drogy jsou velice špatné.*
- *Jak dopadnu, když drogy budu požívat.*
- *Jak se vyhnout pokušení zkusit drogy.*
- *Kam se obrátit v případě problému spojeného s drogami.*
- *Držení, prodej a užívání drog je trestný čin.*

Otázka č. 6: ***Kdo z učitelů a v jakých předmětech hovoří o drogách?:***

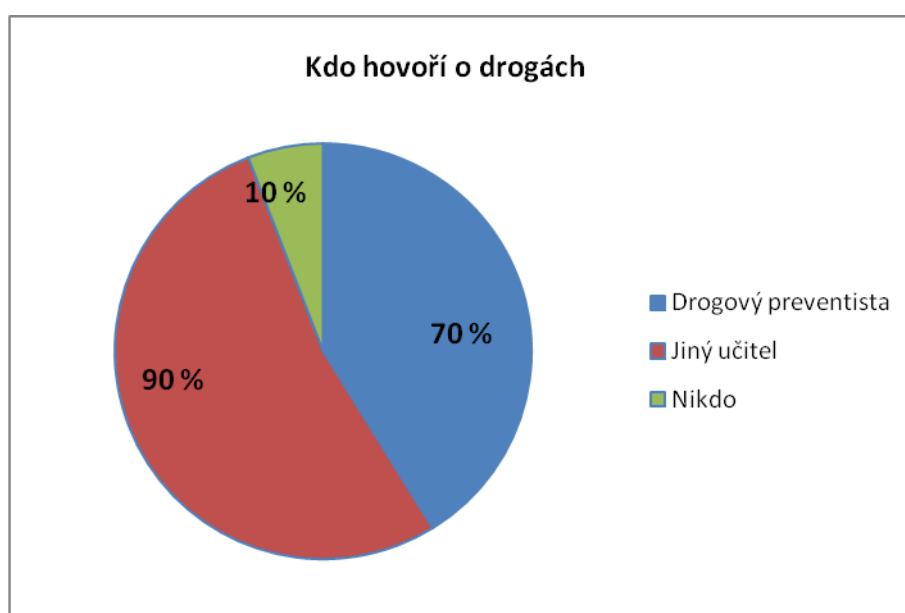
Žáci zde uváděli více jmen najednou.

Uvedené odpovědi:	Počet takto odpovídajících žáků:	Počet v procentech:
Drogový preventista	28	70 %
Jiný pedagog	36	90 %
Nikdo	4	10 %

Uváděné předměty, ve kterých učitelé hovoří o drogách nebo drogové prevenci:

- *Přírodopis*
- *Chemii*
- *Občanská výchova*
- *Etická výchova*
- *Český jazyk*
- *Třídnická hodina*

Graf č. 31.

II. Úsek

Otázka č. 1. *Víš co je droga?:*

V této škole zaškrtno 100 %, tedy všech 40 žáků, odpověď *Ano, vím co je droga.*

Zde proto není vhodné použít grafické znázornění.

Otázka č. 2. *Jak bys definoval/a drogu?:*

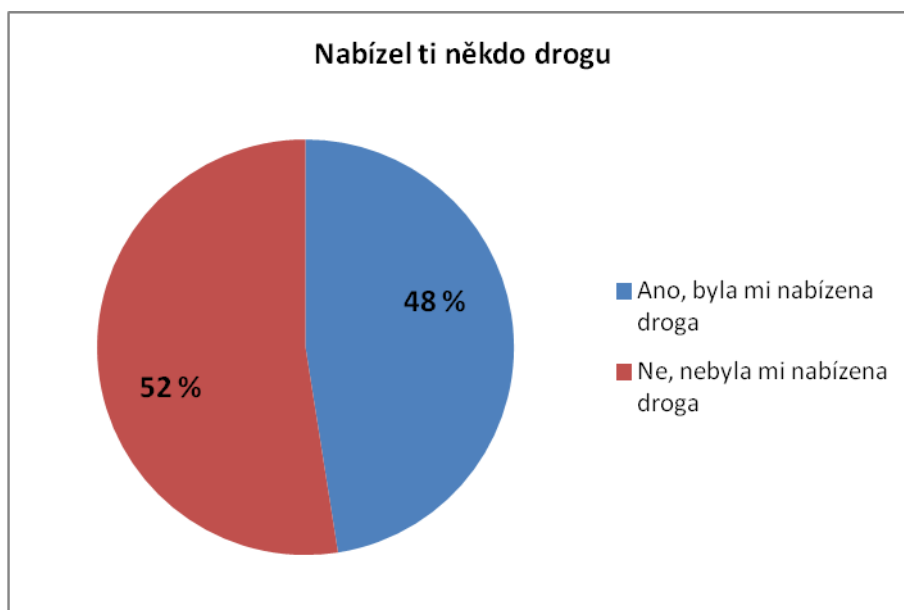
Některé vybrané odpovědi žáků:

- *Je to návyková látka, která je nebezpečná.*
- *Škodlivá věc, ohrožující náš zdravotní stav a celý život.*
- *Dezorientace lidí, kteří drogu užívají.*
- *Užíváním dochází k poškození mozku, člověk žije ve špíně.*
- *Omamná a psychotropní látka.*
- *Jedovatá látka, která tě pošle do světa fantazie.*
- *Látka, která působí na nervovou soustavu, kde mění mozkové funkce a způsobuje dočasné změny ve vnímání, náladě a chování.*
- *Braní drog je jako tikající bomba, nikdy nevíme, kdy vybuchne.*

Otázka č. 3. *Nabízel ti někdo drogu?:*

Možnosti:	Počet odpovědí:	Počet v procentech:
Ano	19 žáků	48 %
Ne	21 žáků	52 %

Graf č. 32.

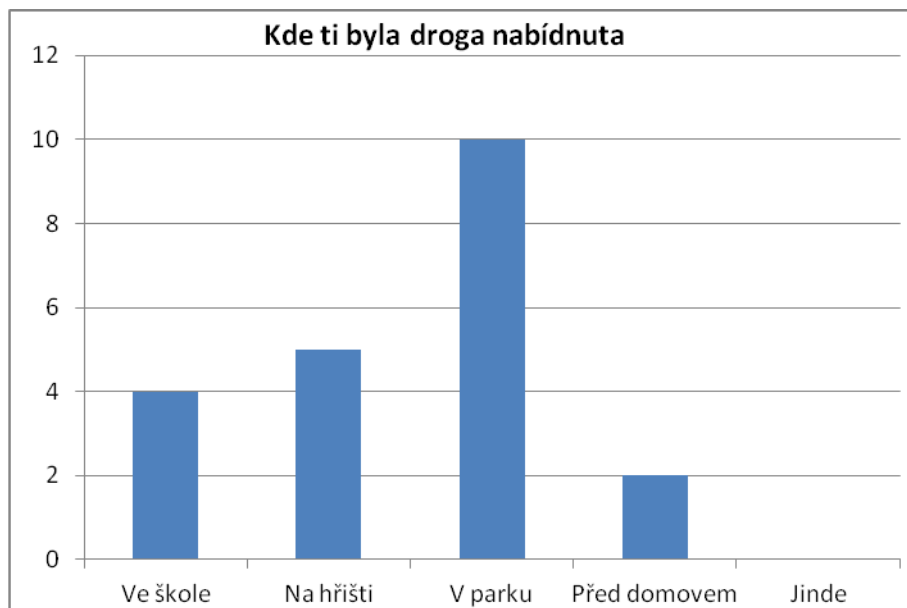
Žáci, kterým byla droga nabídnuta (48 %), dále odpovídali na otázky číslo 4 a 5. Ostatní pokračovali otázkou číslo 6.

Otázka č. 4. *Kde ti byla nabídnuta droga a kým?:*

Žáci zaškrtovali více možností z toho důvodu, že jim droga byla nabídnuta vícekrát a více místech. Uváděli tedy tyto možnosti:

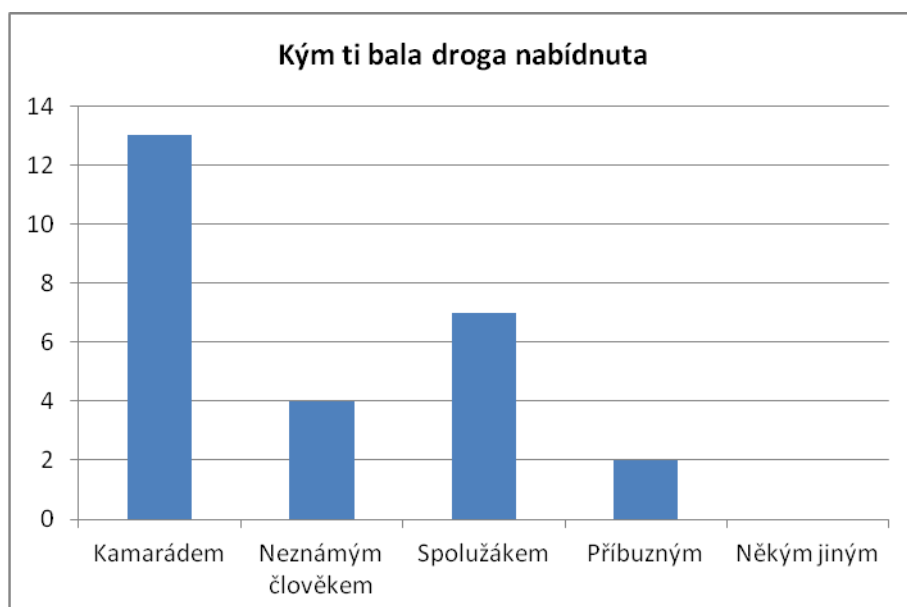
Kde?	Místo:	Počet žáků:	Procenta:	Místo:	počet žáků:	Procenta:
	Ve škole	4	21 %	Před domovem	2	11 %
Na hřišti	5	26 %	Jinde	0		
V parku	10	53 %				

Graf č. 33.

	Místo:	Počet žáků:	Procenta:	Místo:	počet žáků:	Procenta:
Kým?	Kamarádem	13	68 %	Příbuzným	2	11 %
	Neznámým člověkem	4	21 %	Někým jiným	0	
	Spolužákem	7	38 %			

Graf č. 34.

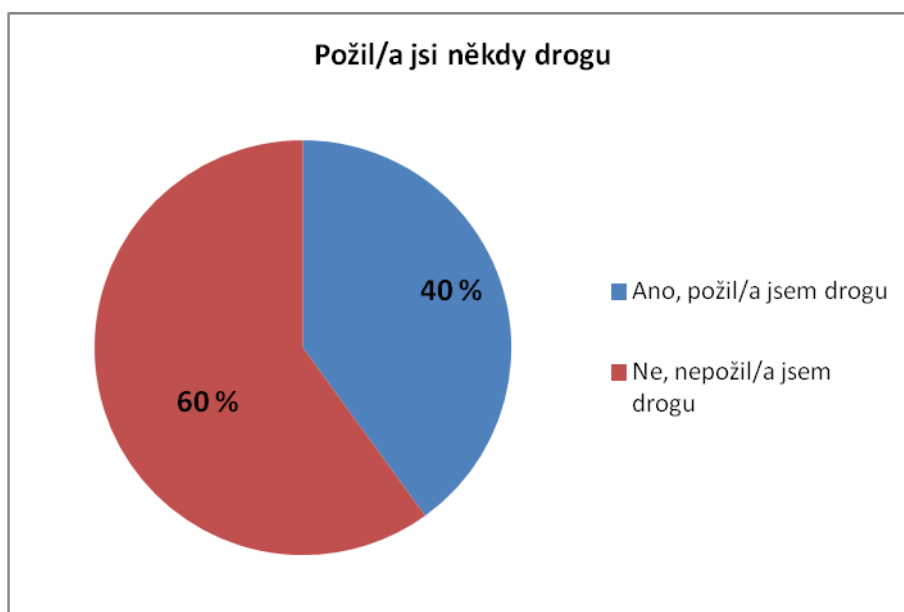
Otázka č. 5. ***Jak ses zachoval/a?:***

Někteří žáci uváděli, že si nabízenou drogu vzali a požili ji (55%), někteří si drogu vzali a předali dál (10 %), další žáci uvedli, že člověka, který jim drogu nabízel, vyhledali již po několikáté (5 %) a zbytek odmítl (30 %).

Otázka č. 6. ***Požil/a si někdy drogu?:***

Možnosti:	Počet odpovědí:	Procenta:
Ano	16 žáků	40 %
Ne	24 žáků	60 %

Graf č. 35.

Otázka č. 7. ***Pokud Ano kterou?:***

Žáci této základní školy uváděli, že mají zkušenosti s těmito drogami:

- *Marihuana*
- *Cigarety (nikotin)*
- *Alkohol*
- *Hašiš*

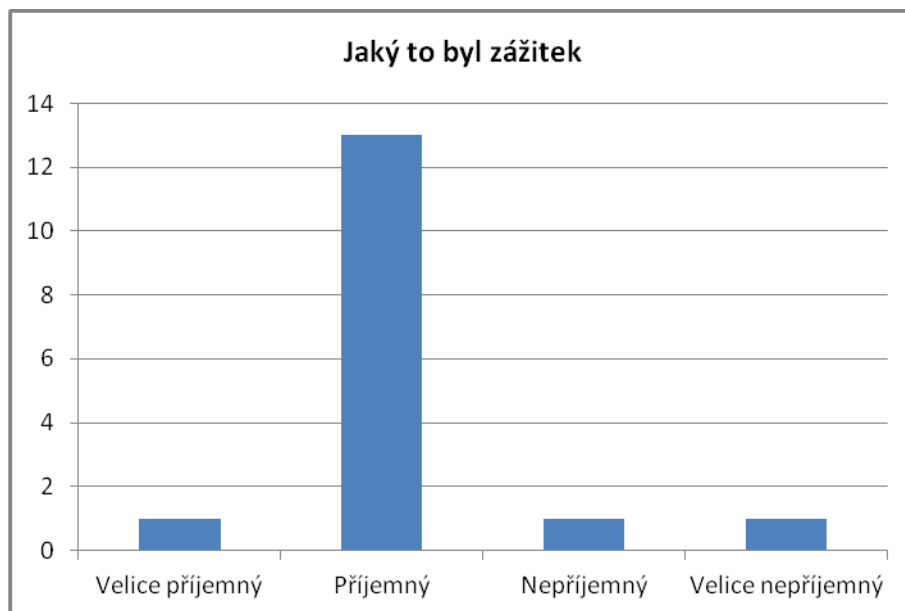
- *Extáze*
- *Pervitin*

Otázka č. 8 ***Byl to příjemný nebo nepříjemný zážitek?:***

Na tuto otázku odpovídalo 16 žáků (40 %), protože ostatní nemají zkušenost s drogou.

Možnosti:	Počet odpovědí:	Procenta:
Velice příjemný	1	6 %
Příjemný	13	82 %
Nepříjemný	1	6 %
Velice nepříjemný	1	6 %

Graf č. 36.

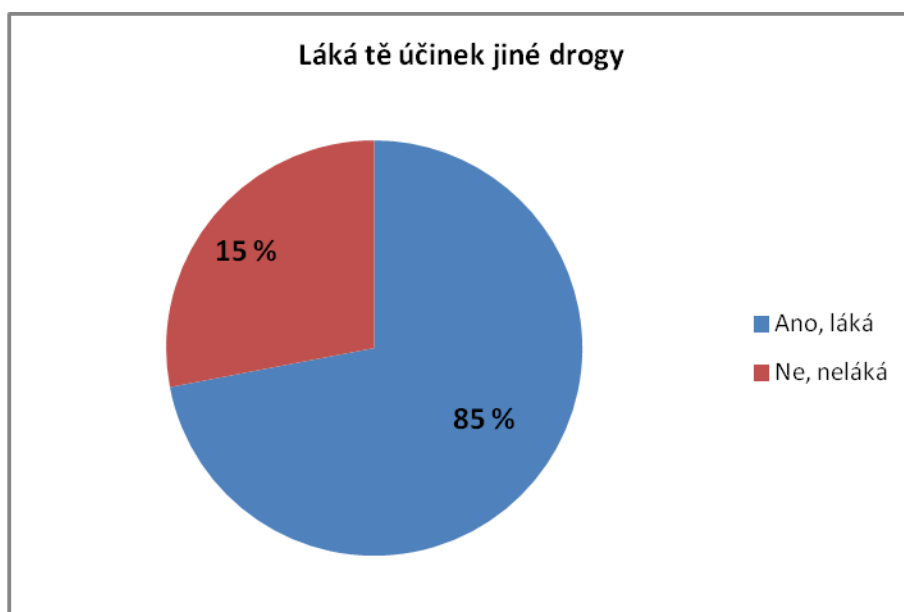
Otázka č. 9. *Láká tě zkusit účinek nějaké drogy?:*

85 % žáků uvedlo, že je neláká zkusit žádná droga, pouze 15 % žáků odpovědělo, že by chtěli zkusit účinek nějaké drogy, z toho jeden žák dokonce uvedl, že nechce zkusit žádnou drogu z důvodu, že již vše vyzkoušel.

Drogy, které žáci (15 %) z této školy chtějí zkusit:

- *Houbičky (lysohlávky)*
- *Extáze*
- *Kokain*

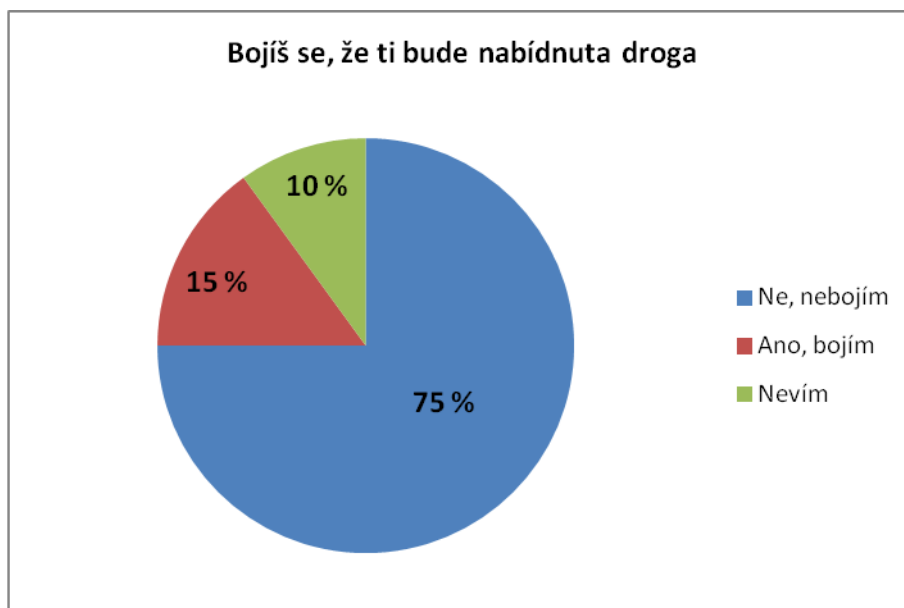
Graf č. 37.

Otázka č. 10. *Bojíš se, že se dostaneš do situace, kdy ti bude nabídnuta droga?:*

Pouze 15 % žáků se bojí situace, kdy jim bude nabídnuta droga, dalších 10 % nedokáže na tuto otázku odpovědět jednoznačně, protože nevědí, zda se do takovéto situace dostanou a 75 % žáků se této situace nebojí.

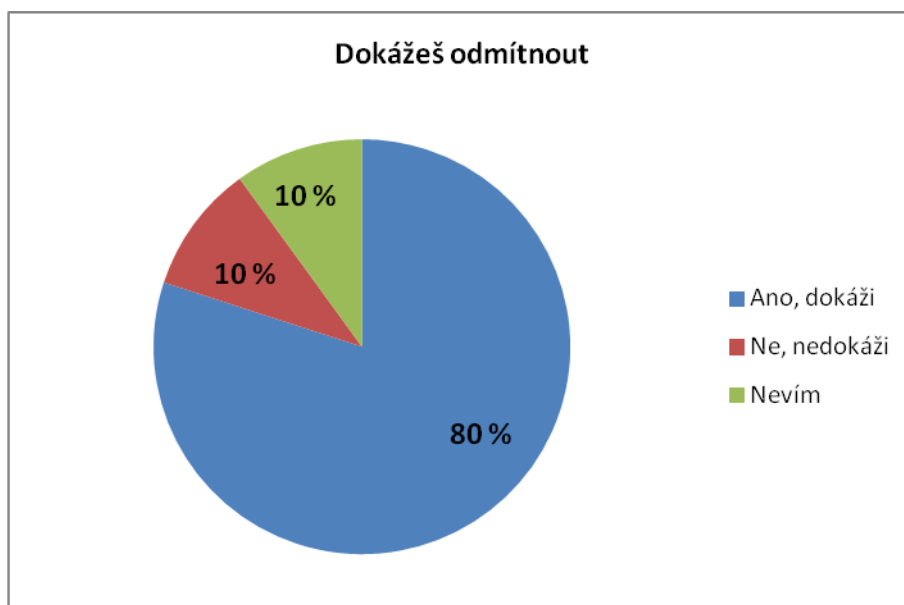
Graf č. 38.

Otázka č. 11. **Dokážeš odmítnout?:**

Možnosti:	Počet odpovědí:	Procenta:
Ano	32	80 %
Ne	4	10 %
Nevím	4	10 %

Graf č. 39.

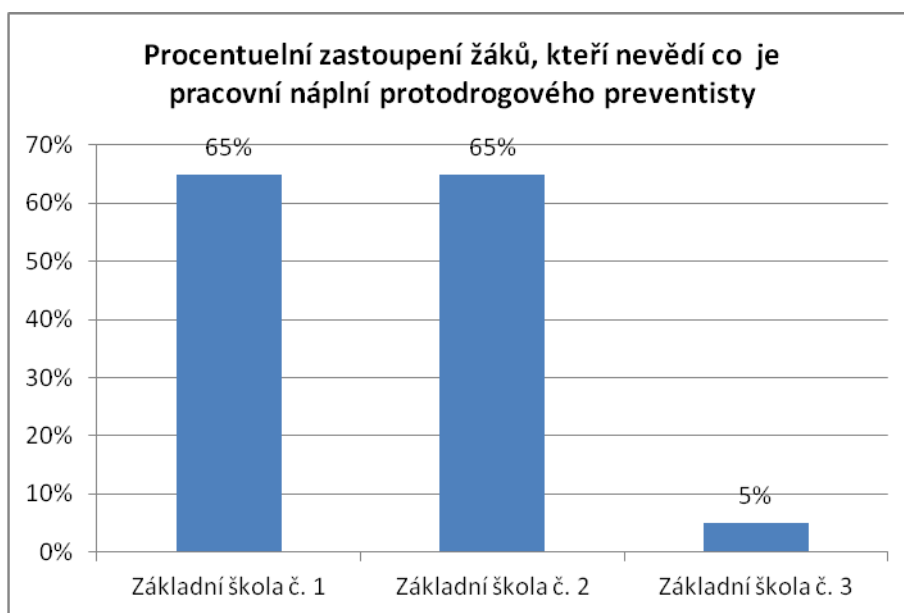
3.2. Srovnání výsledků jednotlivých škol:

Otázky:	Procentuelní výsledek správných odpovědí:		
	Základní škola č. 1	Základní škola č. 2	základní škola č. 3
Kdo je u vás na škole drogový preventista?	30 %	95 %	95 %
Co je jeho pracovní náplní?	35 %	35 %	95 %
Svěřil by ses tomuto člověku?	Ano 5 %	Ano 25 %	Ano 55 %
Víš co je droga?	Ano 100 %	Ano 70 %	Ano 100 %
Nabízel ti někdo drogu?	Ano 40 %	Ano 70 %	Ano 48 %
Požil/a jsi někdy drogu?	Ano 30 %	Ano 80 %	Ano 40 %
Jakou?	Marihuana, alkohol, tabák	Marihuana, alkohol, cigarety, extáze	Marihuana, alkohol, cigarety, extáze, hašiš, pervitin
Láká tě vyzkoušet jinou drogu?	Ano 5%	Ano 40 %	Ano 85 %
Dokážeš drogu odmítnout?	Ano 80 %	Ano 90 %	Ano 80 %

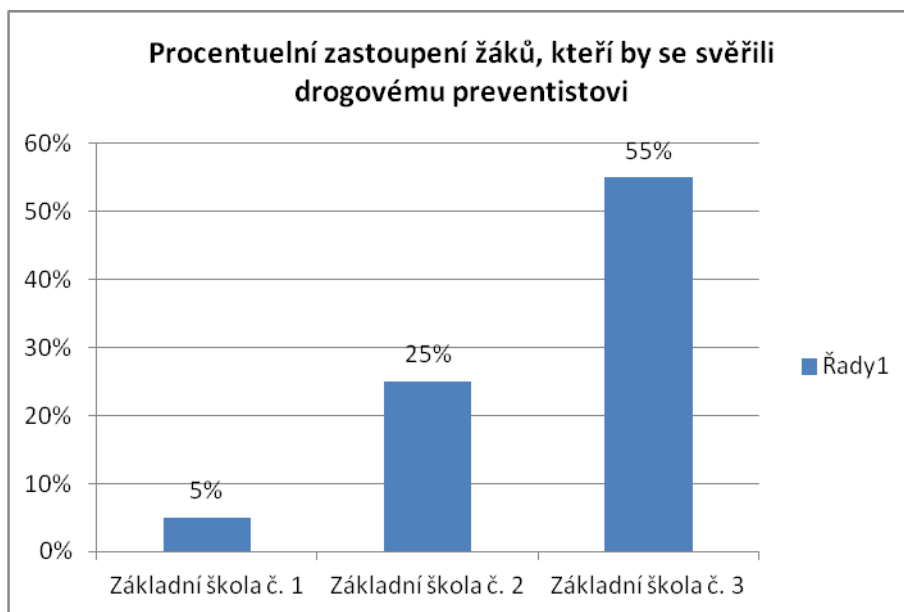
IV. Závěry

Ve dvou školách ze třech, na kterých jsem prováděla výzkum, byla velice dobrá informovanost o pedagogovi, který vykonává funkci preventisty. Zbývající škola už tak uspokojivý výsledek neměla. Nicméně, co je jeho pracovní náplní vědělo podstatně méně žáků. Za alarmující zjištění považuji to, že na základní škole č. 1., tedy škole nejvzdálenější od centra Č.B., by se pouze 5% dotazovaných žáků světilo této osobě. Škola č. 2. (periferie města) má 25 % žáků, co věří drogovému preventistovi, a škola přímo v centru města má největší důvěru k této osobě v podobě 55 % žáků.

Graf č. 40.

Graf č. 41.

Dle MPP školy pořádají akce na téma drogy a drogová prevence následující akce:

Škola č. 1

Název aktivity, akce:	Realizátor:
Zneužívání návykových látek, kouření na veřejných prostranstvích – přednáška	Policie ČR České Budějovice
Řekni drogám NE! – projekce videofilmů	Jednotliví vyučující
Drogy a infekční choroby, legální drogy	
Život s drogou	
Alkohol a jiné návykové látky u dětí	
Co je a není závislost	
Kouření aneb závislost na tabáku	

Škola č. 2

Název aktivity, akce:	Realizátor:
Zdravý životní styl bez drog	Vyučující rodinné výchovy
Účinky kouření, alkoholu a jiných drog	Vyučující přírodopisu
Drogy a jejich zneužívání	Vyučující občanské výchovy
Slohová práce na téma drogy	Vyučující českého jazyku

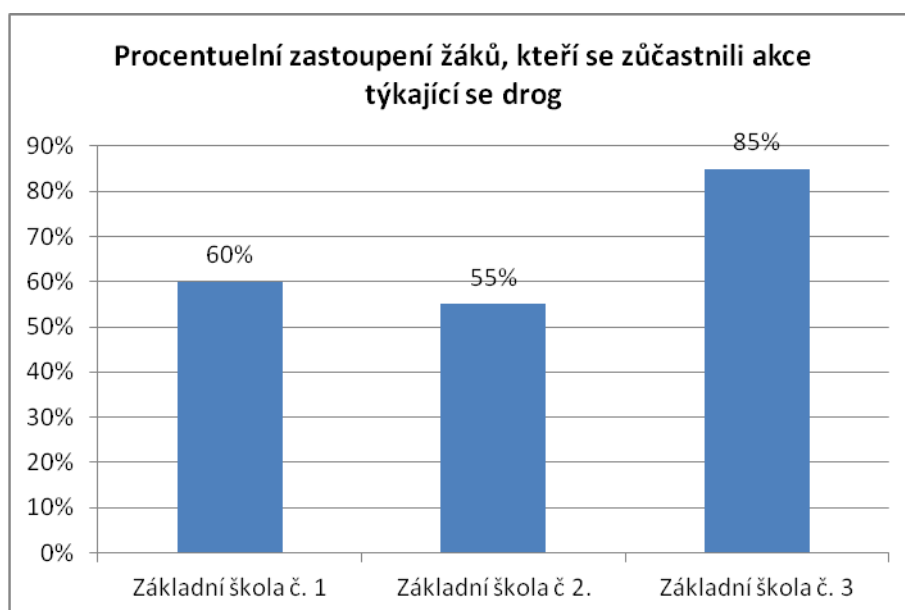
Negativní vliv toxických látek	Vyučující chemie
Sociálně patologické jevy – projekce videofilmů	Vyučující v dané hodině
Zneužívání návykových látek	Policie ČR Trhové Sviny

Škola č. 3

Název aktivity, akce:	Realizátor:
Drogové závislosti	Jednotliví vyučující
Ochrana před alkoholismem	
Pořad k sociálně patologickým jevům	Organizátoři Výstaviště ČB
Trestná činnost spojená s drogami	Krajský soud ČB
Pozor jehla	Vyučující přírodopisu
Řekni drogám ne	Vyučující chemie

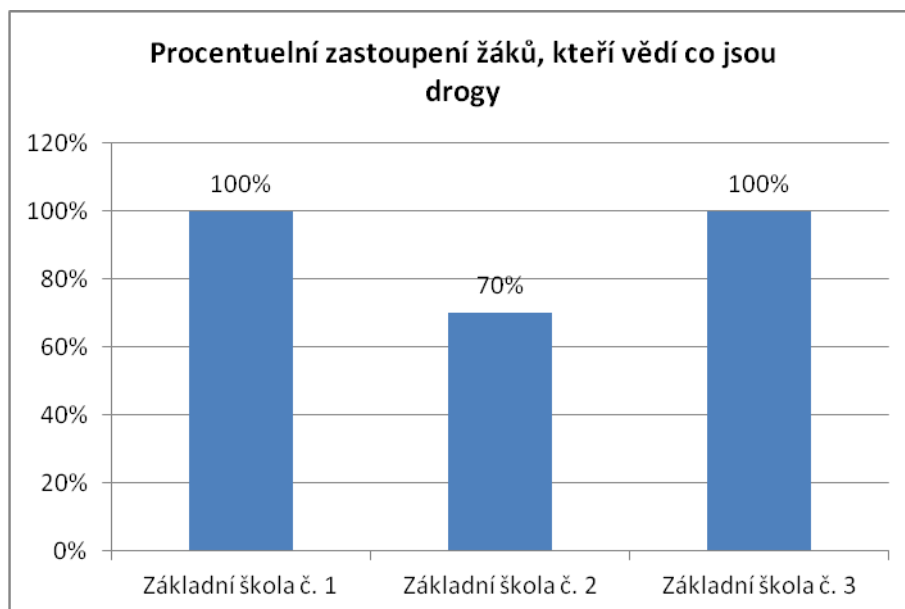
Podle žáků první základní školy se 60 % z nich zúčastnilo některých z těchto akcí, které i v dotazníku uváděli. V druhé základní škole bylo žáků, kteří se zúčastnili těchto akcí méně, žáci však také uváděli akce shodné s MPP. Žáci třetí základní školy měli největší počet uvedených akcí týkajících se drog.

Graf č. 42.

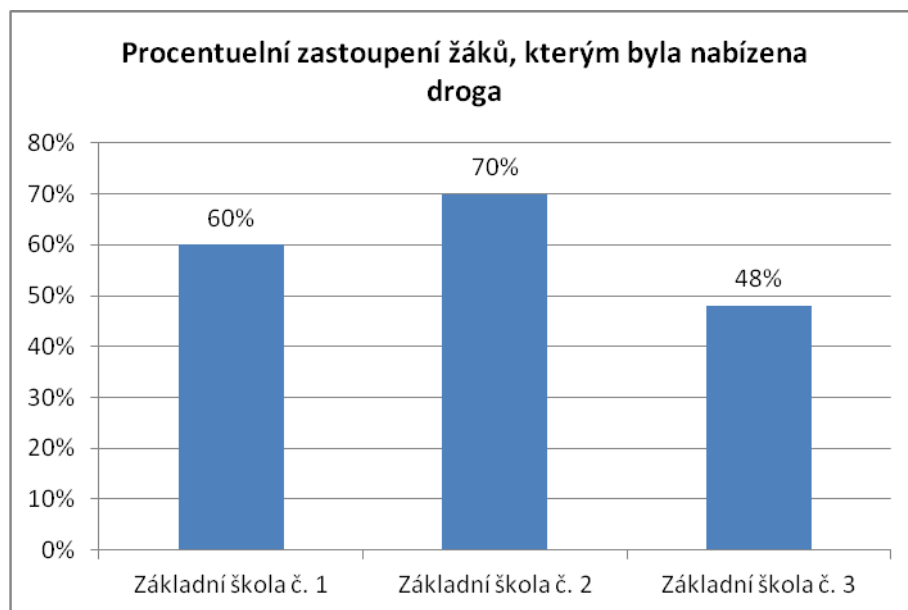
Na všech třech základních školách je velice vysoká informovanost žáků o tom, co jsou to drogy. Žáci ve směr uváděli výstižné charakteristiky.

Graf č. 42.

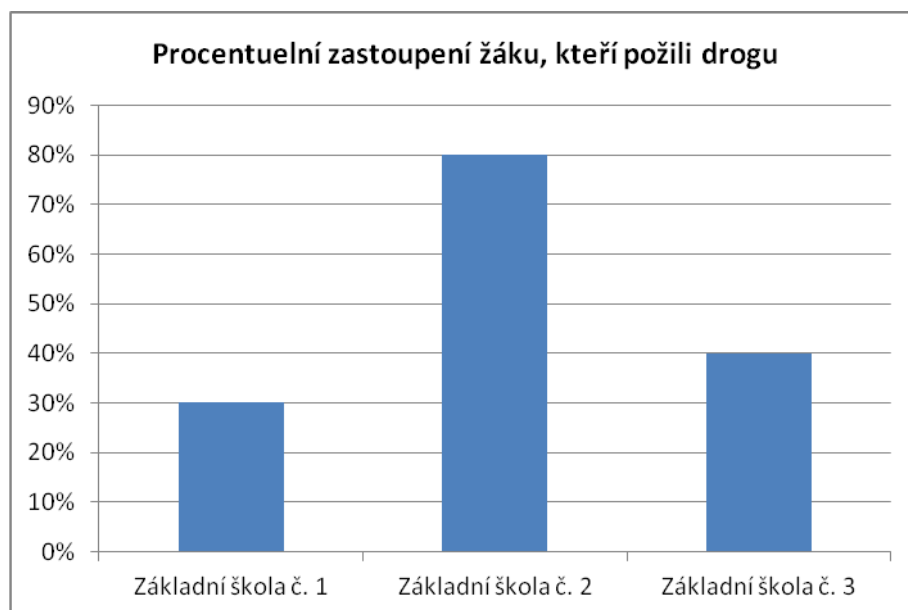

V základní škole č. 2 je velmi vysoké procento zastoupení žáků, kterým již byla droga nabídnuta a těch, kteří již drogu požili. V ostatních dvou školách je vysoký počet žáků se zkušeností nabízené drogy, ale mnohem menší procento žáků, kteří drogy již požili. Avšak je alarmující zjištění s jakými drogami se žáci setkali již v devátém ročníku základní školy. Jedná se zejména o tyto drogy: marihuana, extáze, hašiš nebo dokonce kokain.

Graf č. 43.

Graf č. 44.

V. Literatura:

1. Hájek B., Hofbouer B., Pávková J.; *Pedagogické ovlivňování volného času*. Portál: Praha, 2008, ISBN 978-80-262-0030-7.
2. Hartl, P., Hartlová H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000, ISBN 80-7178-303-X.
3. HutYROVÁ M. *Etopedie pro výchovné pracovníky*. UP Olomouc: 2006, ISBN 80-244-1190-3.
4. Iversen L. *Léky a drogy, průvodce pro každého*. Praha: Dokořán, 2006, ISBN 80-7363-061-3.
5. Kolář, M.; *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001, ISBN 80-7178-513-X.
6. MŠMT. *Bílá kniha*. Tauris: 2001, ISBN 80-211-0372.
7. MŠMT. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. VÚP: Praha, 2005, ISBN 80-87000-02-1.
8. Mühlpachr, P. *Sociopatologie*. Brno: 2009, ISBN 978-80-210-4550-7.
9. Nešpor K. *Návykové chování a závislost*. Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-267-6.
10. Nešpor K., Csémy L. *Alkohol, drogy a vaše dítě*. Praha: Besip, 1997.
11. Presl, J. *Drogová závislost*. Maxdorf: Praha 4, 1995, ISBN 80-85800-25-X.
12. Průcha J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2003, ISBN 80-7178-772-8.
13. Vágnerová, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.
14. Walterová E. *Kurikulum proměny a trendy v mezinárodní perspektivě*. Masarykova univerzita: Brno, 1994, ISBN 80-210-0846-6.

Internetové zdroje:

- <http://toxi-k.wz.cz/drogy/zavisl.htm>
- <http://www.lfhk.cuni.cz/mares/sp/casopis/97/clanky/porvesk.htm>
- <http://www.nicm.cz/kriminalita-a-delikvence-charakteristika>
- <http://www.poradenskecentrum.cz/mpp.php>
- <http://www.rect.muni.cz/drogy/POKUS/casti/prev.htm>
- www.pppuk.cz/soubory/kadan-skolni_preventivni_program.doc
- <http://www.msmt.cz/>

VI. Přílohy:

Příloha č. 1 Dotazník:

I.

1. Kdo je u vás na škole drogový preventista?

Jméno:	
--------	--

2. Co je jeho pracovní náplní?

3. Je drogový preventista člověk, kterému by ses svěřil/a?

Ano	
Ne	
Nevím	

4. Zúčastnil/a ses ve škole akcí, které se týkají drog nebo drogové prevence?

Ano		Jaké?	
Ne			
Nevím			

5. Co zásadního ses na takových akcích dozvěděl/a?

II.

1. Víš co je droga?

Ano	
Ne	
Nevím	

2. Jak bys definoval/a drogu?

3. Nabízel ti někdy někdo drogu?

Ano	
Ne	

4. Kde ti byla nabídnuta droga a kým?

Kde	1. Ve škole	4. Před domovem
	2. Na hřišti	5. Jinde / kde
	3. V parku	
Kým	1. Kamarádem	4. Příbuzným
	2. Neznámým člověkem	5. Někým jiným / kým
	3. Spolužákem	

5. Jak ses zachoval?

6. Požil/a si někdy drogu?

Ano	
Ne	

7. Pokud ANO, kterou?

8. Byl to příjemný nebo nepříjemný zážitek?

Velice příjemné	
Příjemné	
Nepříjemné	
Velice nepříjemné	

9. Láká tě zkusit účinek nějaké drogy?

Ano		Jaké?	
Ne			

10. Bojíš se, že se dostaneš do situace, kdy ti bude nabídnuta droga?

11. Dokážeš odmítnout?

Ano	
Ne	
Nevím	